

# Új kéve

AZ ÉSZAKI MAGYAR PROTESTÁNS GYŰLEKEZETEK LAPJA



*„...tábornépek égnek messze; messze-messze, más határon..”*

Elindultam szép hazámból, Híres kis Magyarországból.  
Visszanéztem félutamból, Szememből a könny kiesordul.

Bú ebédem, bú vacsorám, Boldogtalan minden órám.  
Nézem a csillagos eget, Sírok alatta eleget.

Én Istenem, rendelj szállást, Mert meguntam a bujdosást.  
Idegen földön a lakást, Éjjel-nappal a sok sírást.

**LELKÉSZ**

**MOLNÁR-VERESS PÁL**

151 64 SÖDERTÁLJE (STH) Granövågen 126  
Tel/Fax: 08-550 160 66 Mobil: 070-602 29 68  
E-mail: parokia@keve.se (*Új e-mail cím!*)

**KÖZPONTI TISZTSÉGEK VISELŐI**

**JORDÁKY BÉLA** főfelügyelő, az ET elnöke

428 35 KÅLLERED Gamlchagsvägen 19  
Tel: 031-795 25 02 Fax: 031-795 25 04  
Mobil: 070-562 31 08

**SEBESTYÉN GÁBOR** főgondnok STH felügy.

126 47 HÅGERSTEN/STH Fastlagsvägen 42/1  
Tel: 08-18 41 72

**TÓTH ILDIKÓ** főjegyző, Sölvesborgi felügyelő

294 34 SÖLVESBORG Rektor Dahlgatan 4 H  
Tel/Fax: 0456-140 37 Mobil: 0730-25 40 14

**LÁSZLÓ BÉLA** ET-tag, Göteborgi felügyelő

418 31 GÖTEBORG Vädersölskatan 21  
Tel: 031-54 27 19 Mobil: 076-204 10 80

**PAP IVÁN** központi pénztáros

181 30 LIDINGÖ (STH) Frisksportarvägen 2  
Tel: 08-731 83 60 Fax: 08-731 08 28

**VERESS ILDIKÓ** Szeretetszolg. orsz. megbízott

352 47 VÄXJÖ Hjalmar Petris Väg 10 B  
Tel: 0470-76 34 42

**TÖVÁBBI GYÜLEKEZETI VEZETŐK**

**DEÁK GYÖRGY** Borási felügyelő

507 54 BRÄMHULT Jutegatan 11  
Tel: 033-23 03 07

**FEKETE JENŐ** Eskilstunai felügyelő

633 53 ESKILSTUNA Klarbärsvägen 23  
Tel: 016-12 00 39 Mobil: 070-920 33 72

**DEÁK JÁNOS** Halmstadai gondnok

302 51 HALMSTAD Stålgatan 36  
Tel/Fax: 035-10 89 74 Mobil: 070-491 08 74

**id. VASZI ÁRPÁD** Helsingborgi felügyelő

252 75 HELSINGBORG Närfundavägen 10  
Tel: 042-28 21 35

**GAAL ANDRÁS** Jönköpingsi felügyelő

567 31 VAGGERYD Smedbygatan 21  
Tel: 0393-161 69

**BŐDECS MARGIT** Katrineholmi felügyelő

642 33 FLEN Junivägen 9  
Tel: 0157-129 04

**PAPP ANNA** Ljungbyi felügyelő

341 37 LJUNGBY Ågårdsvägen 19  
Tel: 0372-819 67

**PITLIK PÁLHÁZI KATALIN** Malmöi felügy.

217 46 MALMÖ Roskildevägen 9 A  
Tel: 040-26 76 38

**REHÓ ISTVÁN** Västerási felügyelő

723 51 VÄSTERÅS Glasbärgatan 7  
Tel: 021-12 09 91

**SPÁDA JÁNOS** Växjöi felügyelő

352 47 VÄXJÖ Hjalmar Petris Väg 10 B  
Tel: 0470-76 34 42 Mobil: 076-233 66 17 (új!)

**TÁNGAGARDE** Gyülekezeti Otthon

Tel: 033-27 50 22

Külföldről előbb Svédország hívószámát, a 0046-ot kell tárcsázni, s a körzetszám előtti 0-t el kell hagyni.



„...tábortűz mellett éjszaka színi, csillaghálóba fogott égbolt alatt...”

## Jubilálunk

2007-ben a svédországi magyar protestáns gyülekezetek fennállásának 50. évfordulóját ünnepeljük, s eljutottunk az „Ige és anyanyelv” versmondó és bibliaolvasó verseny 10. évfordulójához is, melyet immár hagyományszerűen a Tångagården álló gyülekezeti otthonunkban, a pünkösdi gyülekezeti napok keretében rendezünk meg. Idén valamelyest lazább és kényelmesebb volt az ottlét, tekintve, hogy más időpontra került át az Egyháztanács értekezlete, de más helyszínen, Stockholmban, s egy héttel később tartottuk meg a konfirmációt is. Hogy meddig s miként maradunk meg, csak az Úristen tudhatja, de biztasson az a tény, hogy 1957-ben ugyanígy tevődött fel a kérdés, amikor a levert forradalom első menekülteji Svédországba érkeztek, s ím most, egy fél évszázaddal később ugyancsak áll és él gyülekezeteink közössége, gyermekeink ajkán igék és verssorok gyöngyöznek, s a tábortűz mellett, éjszaka színű, csillaghálóba fogott égbolt alatt énekelünk.



A jubileumi Ige és anyanyelv versmondó és bibliaolvasó verseny résztvevői



Jobbra Török Sára és Niman Rudolf konfirmandusok, balra Molnár-Véress Pál lelkész, hátul Elie Kabwe, a francia református gyülekezet lelkésze

## KONFIRMÁLTAK 2007-BEN

Svédországban, a francia reformátusok templomában, annak kongói származású lelkészével közösen tartott ökumenikus istentiszteleten, az erdélyi születésű lelkész, miután németül köszöntötte holland vendégeit, rátért konfirmandusainak magyar nyelven történő kikérdezésére... Svéd, francia, kongói, erdélyi, német, holland, magyar... Igazi pünkösdi gyülekezet, nyelvek és kultúrák kavalkádja, s mégis egy Lélek, mely mindeneket egyesít. Jellegzetesen pünkösdi kép, jellegzetesen egy szórványgyülekezet képe, egy közösségé, mely országhatároktól, távolságtól és időtől függetlenül meg akarja őrizni identitását, esetünkben magyar önazonosságát, közös lelkületet, de mindennek előtt az egy Lélek által. Pedig ezt a közös, tehát mindegyikünkben egyaránt meglévő lelkületet oly sokan megkérdőjelezzik, létét tagadják...

Ravaszh László egykori dunántúli püspök egyik elmélkedésében olvasom: Ki mondhatná azt a szélről, hogy nincs, csupán azért, mert szemmel láthatatlan? De azt ugye látjuk, hogyan hajlik a szél lépte nyomán a zsendülő kalász, miképpen hoz távoli mezőkről édes illatot, miként szárítja fel a földről a vizet és változtatja felhővé, hogy aztán mint láthatatlan pásztor terelje a hófehér égi nyáját. S nézd, mennyire láthatóvá lesz a láthatatlan szél, mihelyest viharrá válik: erdőket tördel, hajókat rombol s tornádó képében országrészeket kaszál.

És ki mondhatná, hogy nincs Lélek, csupán azért, mert szemmel láthatatlan, kézzel kitapinthatatlan, szájjal nem ízelhető? A pünkösdi azt bizonyítja, hogy Istennek a Lelke min-

denütt jelenvaló, titokzatos munkás, akiről tényei beszélnek, akiről minden beszél. Ez a Lélek különös gonddal és szeretettel foglalkozik a te lelkeddel: üzeneteket hoz, ihletéseket ad, átmelegít, simogat, ostromol, megráz, lesújt a porig és felemel az egekig. Mindenek felett pedig egy dolgot akar veled és rajtad véghez vinni: az újjászületés csodáját.

Ezt is sokan kétkedéssel fogadják, értetlenül kérdeve: minek nekünk újjászületni? Mert egykor gyönyörűnek teremtett golyóbisunk a Föld, globális szinten s immár láthatóan is úgy el van rontva, hogy legszívesebben egy új bolygóra költöznénk az emberi civilizáció káros hajtásai miatt ketrecnek s börtönné érzett világunkból? Rendszerben, ha épp elfogadnánk is, hogy új életre van szükségünk, hogy „szükség minékünk újja születnünk”, akkor ki mondja meg, hogy mi ez az újjászületés? És hogyan megy ez végbe? Csak a Lélek tudja.

Ki ülteti a mezők virágait, ki plántálja az erdőket, ki műveli az oázist? A szél, amely fú ahová akar, és amelyik elhinti bennünk is a láthatatlan életmagvakat. De ki szüli az imádságokat, ki ébreszti a hitet, ki gyújtja meg a szívekben az égi lángot? A Lélek, a pünkösdi lélek. S rendszerben, ha a Lélek, a pünkösdi lélek az, mely mindezt végbeviszi, hogyan juthatok én, hogyan juthatunk mi ehhez a lélekhez? Egyedül úgy, hogy vak hittel, fenntartások és korlátok nélkül, mintegy mindent mi akadály levette magunkról, megnyílván és kitárulkozva kérjük: Jövel, Szentlélek Úristen, töltsd be szíveinket bőven, mennyei ajándékkal, szívbeli szent buzgósággal! (...)

## Diákcseriprogram-tervezet Sopron és Svédország között

Tölly Balázs, a Soproni Berzsényi Dániel Evangélikus Gimnázium (Líceum) igazgatója hozzánk küldött levélben svédországi magyar diákok számára vázol fel egy lehetséges diákcseriprogramot. A megkeresést honlapunkon már közzétettük, most itt is közöljük, arra kérve a program iránt érdeklődőket, mielőbb jelentkezzenek hagyományos levélben, elektronikus levélben (e-mailben) vagy telefonon egyházi közösségünk lelkészénél vagy országos felügyelőjénél.



Sopron jelképe: a Tíztorony

Egy éve van immár annak, hogy Menyes Gyula dunántúli püspöki titkárral Svédországban tölthetjük a Pünkösdi idejét. Itt előzetesen beszéltünk egy esetlegesen a Svédországi Magyar Protestáns Gyülekezeteket, illetve az igazgatásom alá tartozó Soproni Berzsényi Dániel Evangélikus Gimnáziumot (Líceumot) érintő diákcseriprogram kialakításáról. Ez alatt az egy év alatt sikerült olyan előkészítő lépéseket

megtennünk, melyek alapján joggal gondolhatjuk azt, hogy ez a program akár szeptembertől megvalósítható, de legalább is elindítható lehet. Mindezt megalapozza a Magyar Evangélikus Konferencia (MAEK) létrejötte, és azon szándéka, hogy a világon élő magyar evangélikus/protestáns közösség tagjai minél több szálon, minél szorosabban kapcsolódjanak egymáshoz.

Magunk nagyon fontosnak tartjuk azt a lehetőséget, hogy a soproni, illetve a hozzánk járó dunántúli fiatalok és a svédországi magyar fiatalok ismerjék egymást, személyes kapcsolatban legyenek egymással, de akár azt is, hogy kölcsönösen ismerjék meg egymás hétköznapi, iskolai életét. Mindezek alapján javasoljuk, hogy szemeljünk ki közösen néhány olyan családot, akik részt vennének egy kétételes csereprogramban. Felvillantánánk most röviden az akkor általunk előadott és szándékunk szerint megvalósítható program tervét.

A Svédországból érkező diákot magyar család fogadná Sopronban, természetesen szállás, teljes ellátás és program biztosítása mellett. A diák ez alatt – a terveink szerint kétételes időszak alatt – részt venne a Líceum tanítási óráin, illetve egyéb programjain, kedve, lehetősége, a fogadó diák, illetve a fogadó osztály és a tanárok közreműködésével. Itt szervezhetünk akár városbemutatót, kirándulást, illetve szerveződhet nyilván olyan program is, amit a diákok maguk találnának ki, és valósítanának meg. A költség tehát mindössze egy – oda-vissza – fapados repülőjegy megváltása lenne. A másik oldalról a fogadó soproni diák utazna hasonló feltételekkel Svédországba. A programok és reméljük a kinti iskolával történő megegyezés alapján az iskolába járás is megvalósítható lehet. Nyilvánvalóan a svédországi



Sopron belvárosa – légifelvétel

magyar diák számára nincs szükség a magyar nyelven kívül más közvetítő nyelvre, de amennyiben a második, harmadik, vagy negyedik generáció óta Svédországban élő családról van szó és nyelvi nehézségek is akadnának, úgy az angol, vagy a német nyelv segítségével áthidalhatók ezek a problémák is. Nyilván a Sopronból Svédországba érkező diák is magyarul kommunikálna a családdal, a svéd iskolában pedig, elsősorban – gondolom – angolul.

A Gimnáziumban előzetes felméréseink szerint akár 10-20 család is lenne, akik szívesen részt vennének ebben a programban, de azt tartanánk praktikusnak, hogy a svédországi gyülekezetekből esetleg jelentkező, vagy érdeklődő diákok korosztályához igazítanánk a soproni fogadó családok kiválasztását.

Iskolánk idén ünnepli 450 éves évfordulóját, így ennek a programnak az elindítása a jubileumi események közé is illeszkedhet. A jubileum főbb eseményei október 25–28-a között lesznek, így már előzetesen is szeretettel látjuk és hívjuk svédországi vendégeinket is erre az alkalomra! Ha



A Berzsényi Dániel Evangélikus Gimnázium

úgy gondolják, hogy megszervezhető vagy támogatható volna ez a program, minden részletet természetesen egyeztetni fogunk.

Isten áldását kérjük szolgálatukra és gyülekezeteikre!

Szeretettel, barátsággal és testvéri köszöntéssel:

**Tölly Balázs**  
igazgató



Középen Tölly Balázs liceumigazgató egy soproni megemlékezésen Firtl Mátyas fideszes országgyűlési képviselő társaságában



*Keresztalja a Gyimesi-szorosban, útban a búcsúra, Csíksomlyó felé*

## „Miné' nagyobb a betartás... Anná' nagyobb a kitartás!”

Csütörtökön indultunk útnak estefele, amiről csak annyi érdekességet említek, hogy többször esszetalálkoztunk a széki buszjáratval (határ, benzinkút, stb...) amelyikkel szoktam Váraljára utazni. Autómatricát kaptunk a határ után a bodénál kűs sorállást követően (csak euróba fogadtak pénzt, kis címetbe – szerencsére volt –, s lejbe adtak vissza...), s ahogy sejtettük, nem lehetett emberi időre eljutni Kalotaszegre, Kolozsvárra, hogy legyen szállás. Vót vaj 3 óra. Kolozsvárot a főút sima aszfaltján rejaszaladtunk egy félreálló (de csak késve észrevehető) csatornafedélre, s ami hangot a kocsi aljáról hallottunk, hogy milyen munkát végzett ott, hát mingyá azt hittük, ites már az útvége. Nade megvizsgálva jobban, kiderült - hála a Jóistennek - hogy bár meglapogatta küssé az alvázat, de kényes részt nem ért, nem történt nagy baj. Na igen, a Fennvalónak nem lehetett szándéka, hogy a búcsúra ne jussunk el...

Úgy döntöttünk, átol vágunk a Mezőségen Apahidától egyenest Szászrégenbe a 16-os úton. Ez éppen éppen olyan vót, ahogy jópár évvel ezelőttről emlékeztem: az esszes kavics úgy vót ott abba a helybe, ahol akkor magunk mögött hagytuk a kb. 100 km-es úton... Tűrhető aszfalt csaknem végig, kivéve valahol Mezőkirályfalva és Faragó közt egy pár (kb. 5) kilométeres részt, ahol kriminális a helyzet (árokas vót, gödörös vót), bár lépésben haladva túlélhető...

Ám ezt már csak pénteken délelőtt tettük meg, met reggelfél forma a mezőszombattelki leágazásnál a safér s kedvese kirakták a polifoamokat a fűbe, s elterültek rajtuk pár óra

alváásra. Eddig bírták ébren. Meg kell mondani nem vót hideg egyáltalán, a Nap es kelőbe vót ekkorra. A réten, útszélén, két kicsid rókakölyök fogócskázott, melyeket megpróbáltam bécserkészni vaegy fotóra, s bár inkább érdeklődve figyeltek, mindsább féltek vóna, elég közel nem sikerült keröljek, hogy jó kép legyen... Aztán magames elvackolódtam – inkább a kocsi ülésin – s aludtam egy cseppet.

Tovább haladva, Régen éppen olyan, mintha ottes Demszki lenne a polgármester s 4-es metrót építene, úgy fel van túrva mind az egész, hogy alig lehetett megkapni a szovátai leágazást, majd egy olyan útszakasz jött, hogy teljesen érthetetlen módon egy-egy szakaszt javítottak, felújítottak, majd váratlan olyan rész következett, amin erőst kellett csodálkozni, hogy ezt vajon jónak találták-e még eléggé, hogy kimaradjon két felújított rész közt? Ez imétlődött vaegy párszor...

Ami még érdekes vót, hogy később, a Tolvajos tetőre érve ott épp hagyományörző huszárok tartottak bemutatót. Épp a végít kaptuk el a csatajelenetnek. Székelyruhás gyermek rézbanda fűtta hezza a zenei aláfestést. (Közbe a Goj Motoros Klub es megérkezett a helyszínre.) Még elmondom a legfőbb csatakiáltást, mikores valami húszárkapitánféle erőst elékijátotta magát: „Miné' nagyobb a betartás...”, mire mind az egész csapat korusba kurjantotta reja: „Anná' nagyobb a kitartás!”

Nasasztán Szeredát kikerülve egyenest a Gyimesekbe vettük az irányt, s meg se álltunk Felsőlokig, ahol régi kedves üsmerősököt látogattunk meg, egy furulyás bácsit s családját, hogy megtudjuk pontosan mi lesz a búcsús menetrend. Nehezen kaptuk meg őket, mert egész eszezavart, hogy épült egy új templom Komját szádán miről még nem tudtam, s azon törttem a fejem, nem lehetnek ittenfele, met ha ők a templomhoz ilyen közel vónának, arra bizonyost emlékeznék... Nade meglettek végül. Hát persze nagy vendégszeretettel fogadtak, még-

ha építkezésbe vótak es (fogadott emberek, nem ők személyesen). Kiderült, innet az új templomtól indulnak a gyimesi kereszték szombat hajnalba el Somlyóra. Középkorról, Bükkről, satöbbi pedig még aznap „feljönnek” Felsőlokra az ottaniak.

Marasztaltak, de még mindenképp „le” akartunk menni Hídegspatakára (Középkor), s búcsút véve oda es értünk. Hát persze, akadt szállás, még ha nem es sikerült előre egyeztessünk telefonszám híján... Na estére érve aztán még valami muzsikálás es kerekedett, megpaltuk a gardonyt rendesen, s a barátoméktáncra penderedtek, s ropták a héjszákot, bármi fáradtak vótunk, s a hajnali indulásos várt münköt...

Szombatra nem vót eccerű dolog megebredni, megmondom úgy ahogy vót, hogy fél 6-ra odaérjünk Komjátba a templomhoz... Már a menet el es vót indulva, s a kicsikocsit otthagya a sánpartján álltunkes bé. Az előzőnap felsőlöki ismerősökhöz nem es vót üdö bétérni, s az udvarra bészereledni a járművel. Így vót tervezve, de ehhez az egész sűrű tömött sorokon átol kellett vóna vágjunk az út másik oldalára, s ez elég megoldhatatlannak tűnt fel.

Erőst szépüdöbe s szép vidéken lépegettünk Szereda felé, ami a térképről nézve legalább 25 km két kanyar levágása mellett es. Hogy melyen sokan vótunk, ember, jaj azt elmondani sem lehet. Münk nem épp az elejin haladtunk, de a végét egyáltalába nem lehetett visszanezve meglátni! Nade aztán még mire dél körül az ember békerül ott a két Somlyó közti nyeregbe, ejsze jön még ehhez küs távolság, s még szintkülönbség. Háténbizon meg kell mondjam haltam meg, úgy kikészültem, hogy a Küs-Somlyót elérve Csobotfalva felől az első ámyékba (ahol még ugyan vót vaegyküshely) béestem, s le a bakancsot, zoknit s területem ki, mint a Nagyalföld... Avót a fő baj, hogy még küssé kitapodatlan vót a bakancsom, met a régi elszakadt, s nemrég kellett vegyek másikat, ami még nincs bójáratva rendesen. Éppensak mikor a mise kezdődött szerelődöttünk átol a Nyeregbe, s a fákalatt esmént leroskadva hallgattuk. Bizon szerencse, hogy erről nem kell bészámolót adjak, met akinek fontos, mind tudhassa mi vót ott...

Nohát ahogy montam vót, amikor a végefele odajutottunk, hogy a szentmise véget ér, s köszöntsük egymást a béke jelivel,



*Innen indulnak a gyimesi kereszték...*

akkorra sikerült talpraálljak, s indultam le hátulról az oltárfele. Persze mind elém akadtak mindenféle ismerősök – budapesti filmes embertől moldovai csángó asszonig, s emberig kikvel korább Klézséről zárandokoltunk négy nap a pünkösdi búcsúra. Ezekvel es jó volt szót váltani legalább röviden, hogy vannak, s mint. (Megállapítom pár éve hejába hogy négyszer ennyit jöttünk négy napon át, de alighanem jobb felkészültségbe vótam, s még kevesebb holmit es kellett tarisnyáljak, s hordjak magamval az úton...)

Én már úgy gondoltam, s útitársaimval megdiskuráltam, hogy vissza fel hezzajuk ugyan nem mászok a völgyből, s megállapodtunk, találkozzunk Csíkszenkirályon, a megbeszélt háznál. Csatlakoztam hát a haza induló keresztaljhoz, kicsidég reménykedve, hogy valami szekerekkel jöttek legalább páran... Így osztán mire észbe kaptam, velik megkerültük a Somlyó hegyit mégeccer (de erőst bosszankodtam, hogy erre nem gondoltam már fáradtságomba, hogy így lesz), s a Kegyetemplom felé a kapuba érve megkaptuk az első zuhét es sűrű, borsónyi jégverésvel. A fejem szerencsére védve vót a kalap, s reja jóféle vízhatlan kapucniskabát (inkább poncsóféle) alatt. Eztán némi szünetközzel még kéccer jött – egyre nagyobb szemű – jégverés, míg erőst esszesűrűsödve próbáltunk lépkedni Szeredán átol. Ut közbe kacagtuk, hogy egy pesti ismerős afélet mondott, ejsze teljes búcsút nyerünk, úgy kivesszük részünköt Krisztus urunk szenvedéseiből... (Már bocsánat érte, de ez akkor nagyon tetszett, s elkelt a fanyar humor abba a helyzetbe.) Mellesleg a zászlókot úgyhiszem esszesiríthették, ne lobogtassa a szél, s verje az eső ökö, met egy idő után már nem vót amit kövessék a magam orrán küjjel, s végül csak magam eregéltem el Zsögödig. Tudtamisén az embertömegbe, ki szenkirályi s ki nem...

Ámde a Fennvaló el nem hagyott egészen, met ott kaptam az út szélin két öreget egy szekérvel. Kérdeztem hovávalók, s mondták bizcsak csatószegek, s el es vinnének örömet, csak éppe az a helyzet, hogy ők se tudnak menni, lemaradtak a keresztől, met defektet kapott a szekér... Ámde sebaj, má úton van a segítség, s ha kivárom, há meg vagyunk állapodva. Sőt, a kocsival es mehetek mékkel a pótkereket hozzák. Na úgyes lett, megjött a kerék s nekifogtak szerelják fel. Én meg ahogy ott állok, látom ám, hogy ismerős keresztalj közeleg Szereda felől – bizon jöttek a szenkirályiak! Hej a mindenit, hogy leköröztem ökö... Persze vissza már nem tudtam vóna állni a



*„Münk nem épp az elejin haladtunk, de a végét egyáltalába nem lehetett visszanezve meglátni!”*



„Hogy melyen sokan vótunk, ember; jaj azt elmondani sem lehet...”

mintegy 6 km-es útra közibük (az addigra már szinte 40 km után...), s bévartam készüljön el a kerék. Azt azért megmondtam, köszönöm az ajánlatot, de automobilozni Pesten es mind-



„Üsmerős keresztalj közeleg Szere da felől...”

csak tudok, s maradok a szekérrél, ha eső lesz, ha jég... No érkezéskor okoztam es meglepetést, mikor a kapuelőtt leszerelődtem a szekérről. Átol az uton csak nézték az ottani pletykapadról a rokonságbéli fehérnépek, ki a bánat lehet ez a nagykalapos, tarisnyás fehérnadrágos székely, aki szekéren jó látogatóba hezzajuk?

Még a barátomékről annyit, hogy ha jól vettem ki a szavaikat, ók a zerdőbe várták ki a

jégesőt, s elindultak autostopval vissza Gyimesbe a saját kocsíért. Mikor megkapták, még diskuráltak az üsmerősökkel, s meg es furulyáltatták a gazdát, s végül megtértek esmént Som-



Hidegségpataka (Gyimesközéplak) is népes keresztaljjal érkezett



„...automobilozni Pesten es mindcsak tudok, s maradok a szekérrél, ha eső lesz, ha jég...”

lyóra. Úgy döntöttek, már késő, hogy a szenkirályiakot felkötésék ahol találkozni kell velem, s ügyes a virrasztásra es bé akartak témi (én már mindent végig csinátam korábban a klézseiekkel), hát mit lehetesen tenni, maradtak míg bírták. Hajnalba fel akartak szerelődni a napkeltére a hegytetejire a csángókhoz, de ez már nem ment, elaluttak a fáradtságtól a kocsiban. Ígyosztán csak másnap találkoztunk essze újra.

(Ismeretlen krónikás)

Lászlóffy Aladár

LEVÉL HAZA

Bár az eszedet áthassa:  
Munkács, Kolozsvár és Kassa  
nem a kolbász hosszát mérik,  
csak a lélek jogát kérik.

Bármerre fordul a kerék,  
lopók, hazugok és herék  
bizonygatják neked egyre:  
a magyarnak mi megy zsebre.

Kinn is rokonaid élnek,  
számítanak rád és remélnek.  
Te ne fogadnád be őket,  
csak mint emléketemetőket?

Ne gondold most semmi másra,  
gyere el a szavazásra,  
húzd ki magad s gondoldj bele,  
önérzetünk nyerne veled.

Szavazatod folyton kérik,  
akik súlyát meg se mérik,  
s gyűl mint hulladék halomra.  
Most figyelj az alkalomra!

Rókát fogott, csukát fogott,  
rángatják a magyar jogot,  
csűri csavarja a varga  
s veled téged jobbra, balra.

Maradt legbelül egy katlan,  
ami elcsatolhatatlan.  
Isten tudja, Isten látja,  
szíved az a postaláda.

Bármi volt és bármi lehet,  
lám, megértünk még egy telet.  
A még élőket hozzuk vissza,  
ki a baj levét megissza.

Végre a Kárpátok alatt  
bontani lehet a falat,  
a megcsúfolt igazságét:  
annyi hazugságtól átég.

Azok mondják, hogy ne bántsák,  
kiknek kedvesek a dácsák.

Nekik ami maradt, elég,  
s otthagynák a másik felét.

A miniszter, a nagykövet  
meg nem mozdítna egy követ.  
Szabaduljunk meg a lomtól! –  
köhögik a hatalomtól.

Ott fészkel a hagyományban  
ez is: ők a szű a fában,  
ellenünk mint elmúlással  
fognak össze bárki mással.

Az ország helye majd benő,  
foglalj helyet Dózsa Jenő,  
tőkének langymelege alatt  
tüzes trónná nő a kamat.

Utánozzák Arafátot:  
ki ültette azt a fát ott?  
Mutasd fűgét nagyapónak:  
árnyékában nem ül holnap.

Zrínyit megelőzték jóval  
egy mérgezett vaddisznóval,  
s lefejezteti a Fiát  
a Hunyadi János fiát.

Elbánnának az írmaggal:  
beültetik VAU-maggal.  
Kutyatejhez farkastorok,  
Bárhogy váltóznak a korok.

Árvizek vagy árulások,  
mindig mások a hibások,  
megkeresvén zsák a feltját,  
a tüzet olajjal oltják.

Burkus tankok, kozákllovak  
a lóvá tett magyarokat  
beszorítják száz szorosba,  
mint a csordát a tilosba.

Maguk legelik az árpád,  
Kér és Kürt és Keszi Árpád.  
Isten neki nyéki harmat,  
birka nép, a hazád gyarmat.

Tarvágás a hármashalom?  
A múlt azértis hatalom,  
hogy a jövő is láthassa...  
Munkács, Kolozsvár és Kassa.



## A 70 éves Lászlóffy Aladár köszöntésére



A kolozsvári *Helikon* folyóirat áprilisi száma hozta ezt a verset, de tartalmából ítélve a 2005. decemberi népszavazás előestéjén írhatta Lászlóffy Aladár. Nem firtatom, miért csak most közli a lap eső után köpönyegként, elég az, hogy témája időszerű maradt a balul sikerült népszavazás után is: *Vége a Kárpátok alatt / bontani lehet a falat* – a Trianonban megcsúfolt

igazság falát. Ha egyszer elmulasztottuk is az alkalmat, annál makacsabban kell újra meg újra kezdenünk a falbontást. Még akkor is, ha Európa nemigen méltányolja erőfeszítésünket, nem beszélve a jelenleg hatalmon lévő magyar kormányról s a nemzetiségi elnyomást zavartalanul tovább gyakorló szomszédainkról.

*Szomorú, hogy folyamatosan Budapest a főakadály a velünk történt igazságtalanságok helyrehozatalának. Avagy a magyar kül- és belpolitikus: az a fajta folyton negatív kutya, aki meg se rázza magát, mégis minden még mindig múlt időben pereg le róla. A tömegsírpor és a golyózáporok.* Az idézet Lászlóffy Aladár *Mit írjunk a brigádnaplóba?* című írásából való, mely – kifejezetten a népszavazás körüli vitához kapcsolódva – először az erdélyi *Helikon*-ban, majd a hazai *Hitel* folyóiratban jelent meg. Én is onnan idéztem már egyszer, az *Új Kéve* némely olvasójának talán eszébe jut *Nekünk Mohács kell* című írásom. A maga gúnyoros és sokszor kissé talányos stílusában így folytatja Lászlóffy:

*Mekkora lehet egy hazugság, hogy fel lehessen hördülni bele egy múzeumtárlónyi anyaországban is? Ki olyan hülye és szolgálkái, hogy elhiszi: a beolvadástól, kipusztulástól megvédendő határon túli magyar csak akkor kaphat kettős állampolgárságot Magyarországon, ha ez jár minden románoknak, szerbnek és montenegróinak? – Mert bizony ezt a körmönfont képtelenséget is bedobták a „jogi szakértők”, akik felsorakoztak a szocialista kormány mellett a szavazók megdolgozására. Rókat fogott, csukát fogott, rángatják a magyar jogot, / csúri csavarja a varga s vele téged jobbra, balra – a vers a csalafinta tanmesére céloz a róka téli halálszatáról: farkát dugta le a tó jegén vágott lékbe; rá is harapott egy csuka, de semmire sem mentek egymással, nem volt eldönthető, melyik fogta meg a másikat. Jogászai agyficam kellett a románok, szerbek és más gazdanépek diszkriminálását látni abban, ha azok nem részesülhetnek ugyanúgy a kettős állampolgárság áldásaiban, mint a velük egy országban élő magyar kisebbség. Tőlünk területet kívántak, de eleven embereket, családokat szabdaltak szét – ér-*

vel Lászlóffy. Hogy a Trianonban kényszerű ráadásul kapott magyar lakost hovatovább egy évszázad óta másodrendű állampolgárrá degradálja, nyelve, kultúrája művelésében drasztikusan korlátozza a többségi állam, arra nem terjed ki a jogászai figyelem.

A magát magyarnak nevező kormány gátlástalan cinizmussal játszott rá az életszínvonal alatt élő tömegek félelmeire és a viszonylagos jólétet élvezők irigységére, zsugoriságára: a saját zsebük bánja, ha a kettős állampolgárság megvalósul. „A rémhírterjesztő kormány iszonyú dolgokat helyez kilátásba arra az esetre, ha valami csoda folytán az igennel szavazók találnák elérni a többséget: milliárdos költségek, amit majd a hazai szegény nyugdíjasoknak kell megfizetni, de ami ennél is ijesztőbb: száz-meg-százezer ’újmagyar honfoglaló’ megjelenésének víziója keleti határainkon, akik magyar útlevelük lobogtatásával követelik a bebocsátást és az őket immár jogosan megillető szociális juttatásokat” – írtam a *Nekünk Mohács kell*-ben. Ezt fejezi ki tömören Lászlóffy versének egy strófája: *Bármerre fordul a kerék, / lopók, hazugok és herék / bizonygatják neked egyre: / a magyarnak mi megy zsebre.*

De olvassuk tovább Lászlóffy prózában kifejezett háborgását:

*Miért kellene csak nekünk leadni a ruhatárban mindent, ami mások életét, kultúráját, életképes jövőjét továbbszolgálhatja? Mi hát a „magyar” jelző bármi mellé biggyeszthetően – egy meghagyott ország Ibusz-neve, márka-megkülönböztetője, ha nem egy bárhol, akár elszórtan is élő nemzeté, egy csordáé a szép nagy hegyilegelőn, fajtanév, mint az, hogy ementáli, mangalica, leghorn. A mesék logikája és Gulliver-Isten igazságérzete szerint egy Blefuscuba sodródott liliputi törpe már nem liliputi? Melyik pesti parlamenti Linné, köztársasági Brehm meri megváltoztatni a besorolását? S miféle vívmány lenne az efféle a XXI. században, mire Törökország is anyanyelvi televíziót engedélyez a kurdoknak?*

A magyar baloldal reakció dogmatizmusát ostorozza itt Lászlóffy, amellyel kitart a francia mintájú kisebbségbeolvastató nemzetállam eszméje mellett, elismerve a „néptulajdonos” államférfiak igazát: „A Blefuscuba sodródott liliputi törpe már nem liliputi” – szóval a Trianonnal Romániának ítélt magyar már nem magyar, legfeljebb „magyarul beszélő román”.

A gúnynal s az ostorral versében sem takarékoskodik a költő. Azok nem törődnek elcsatolt véreink sorsával, akiknek „kedvesek a dácsák”, vagyis a maguk jóléte, nyaralója. *Nekik ami maradt, elég, / s otthagynák a másik felét.* Az ország vezetői egy követ sem mozdítanak a magyarság „másik felének” érdekében, nem fáj nekik az elcsatolt magyar lakosság vesztesége, nyelvének, kultúrájának pusztulása: *Szabaduljunk meg a lomtól! – köhögik a hatalomtól.* De nem csak a hatalom: a „balos” liberális értelmiség is hasonló húrokat penget. Emlékszem, egyikük az *Adeva-*

rul (Igazság) című lapban hívta föl a románok figyelmét „az egyre erősödő magyar nacionalizmus” veszélyeire. Mint a versben olvassuk: *ellenünk mint elmúlással / fognak össze bárki más sal.* Az unokái számára faültető nagyapó példája, vagyis a hagyomány, a nemzeti kultúra őrzése és ápolása szerintük lesajnáltnivaló, modern korunkhoz nem illő. Ők a „haladás” bajnokai, *akik már Zrínyit megelőzték jóval / egy mérgezett vaddisznóval* – íme egy hamisítatlan Lászlóffy-i bizarr hasonlat, melyet több is követ, hogy végül leplezetlen nyíltsággal vágja a hazai magyarság fejéhez: *birka nép, a hazád gyarmat.* Szomorú tény: negyedszázaddal a „ránkszakadt szabadság” mámoros élménye után új hódoltságban érzi magát a költő és nemzete.

A vers elején és végén felsorolt három ősi magyar város neve teremt egységet költőnk sokágú üzenetében: *Munkács, Kolozsvár és Kassa* az elvitathatatlan magyar múlt színhelei. A lelkevesztett anyaországgal ellentétben *nem a kolbász hosszát mérik, csak a lélek jogát kéri, azaz tisztán,*

haszonlesés nélkül él bennük a magyar összetartozás érzése. Bízunk a költővel – mit is tehetnénk mást? – hogy a bennük s általuk őrzött múlt mindnyájunk számára megtartó erővé válik: *Tarvágás a hármashalom? / A múlt azért is hatalom, / hogy a jövő is láthassa... / Munkács, Kolozsvár és Kassa...*

\* \* \*

Verses „levelének” s egy politikai pamflettjének idézésével és hozzáfűzött gondolataimmal köszöntöm az *Új Kéve* munkatársainaknak és olvasóinak nevében is Lászlóffy Aladárt, aki nemrég, május 18-án töltötte be hetvenedik évét, a hírek szerint, sajnos, nem éppen jó egészségben. Bárcsak eljutna hozzá köszöntésem és a ’90-es években átélt közös „tongai” táborozásaink emléke hozzájárulna felvidámításához, gyógyulásához. Azaz mindkettőjükéhez – feleségét, Gyöngyit is beleértve.

Szente Imre

## Háromszéki Magyarok Világtalálkozója

Tisztelt Honfitársaim! A szervezők és a magam nevében szeretettel meghívok minden innen elszármazottat a 2007. augusztus 17–20 között megrendezésre kerülő Háromszéki Magyarok Világtalálkozójára. Gyertek haza, mert hív a föld, hol egykor bölcsőtök ringott, szólít a hely, melynek rögéhez emlékek ezernyi szála fűz, és visszavárnak a rég nem látott cimborák, hogy újra együtt barangolhassatok gyermekkorotok ösvényein. Gyertek haza, s tarisznyátokban hozzatok a messzi földön megszerzett tudást, tapasztalatot, és osszátok meg itthonmaradt véreitekkel, hogy a szülőföldön szárba szökkenhessen a remény. Gyertek haza, hogy férfiasan kezét rázva, egymás tekintetében megfürödve erőt meríthessünk a holnap és holnapután küzdelmeihez, a jövőt építő munkához, a megmaradáshoz.

És nem csak a háromszékieket, hanem származási helyétől eltekintve mindenkit meghívunk, ki szívében viseli sorsunkat. Látogassatok meg bennünket, hogy érezzük: nem hagytak magunkra, és a látszat ellenére létezik még magyar összefogás. Látogassatok meg bennünket, hogy fejünket összedugva égető problémáinkra megoldást, sorskérdéseinkre pedig választ találjunk. Látogassatok meg bennünket, hogy hiányosságainkat felfedve, értékeinket számba véve, közös erővel a világ e szegletét vissza-kapcsolhassuk a magyarság és Európa gazdasági és kulturális vérkeringésébe.

Az egykori Háromszék, jelenlegi hivatalos nevén Kovászna megye festői környezetben, Erdély délkeleti részén, a Kárpátok ölében bújik meg. Területén zord fenyvesek, kövér mezők és szelíd lombhullató erdők között szétszórva gyógyfürdők tucajtjai kínálják magukat a rászorulóknak, különböző betegségek enyhítésére és gyógyítására, a kiszáradt torkú vándor pedig festői környezetben bugyogó természetes ásványvízforrások százaiból merítve enyhítheti szomját. Még élő hagyományok, virágzó népművészet, történelmi emlékhelyek, műemlék-épületek s barátságos, a hagyományos székely vendégszeretetet őrző és gyakorló emberek fogadják a jószándékú idegent.

Idelátogatva olyan földre lépsz, melynek lakói több mint ezer éven keresztül vérüket hullatva védték a szabadságot, őseik földjét s a Magyar Hazát, s védik ma is konok elszántsággal.

Idelátogatva olyan földre lépsz, melynek vadregényes tája Jókait is lenyűgözte, mert hegycsúcsok, várromok, udvarházak, temetők és emlékhelyek között barangolva húségről és kitarásról susognak a fenyvesek, húségről és kitarásról zúgnak a tajtékzó hegyipatakok, húségről és kitarásról suttog a szél.

Idelátogatva Dózsa György, Mikes Kelemen, Kőrösi Csoma Sándor, Bod Péter, Gábor Áron, Szentkatolnai Bálint Gábor, Benedek Elek és még sok, a hazáért áldozatot vállaló neves és névtelen katona, pap, tudós, író, költő, történész, nyelvész, pedagógus, és egyszerű székely ember szülőföldjére lépsz.

Innen hitedben és magyarságodban megerősödve, megnyílt szívvel és megtisztult lélekkel fogsz visszatérni lakóhelyedre, mert megtapasztaltad, hogy élnek még tiszta tekintetű, egyenes gerincű, áldozatkész emberek, akikkel összefogva magyar jövőt kövacsolható a Kárpát-medencében.

Bedő Zoltán

A bővebb tájékozódás érdekében a rendezvény iránt érdeklődőket tisztelettel megkérjük, hogy a világhálón látogassanak el a [www.vilagtalalkozo.ro](http://www.vilagtalalkozo.ro) honlapra.

## A BUDAPESTI NEMES GALÉRIA

Lappangó magyar műtárgyak külföldön

2007 májusában Svédországban tettem látogatást, ahol a stockholmi Magyar Ház vendégszeretetét élvezhettem. Számos magyarral beszélgettem és kötöttem barátságot, akiknek ezúton is szeretném megköszönni, hogy segítették munkámat. Sokan elmesélték nekem, hogy az elmúlt években számos magyar műtárgyat adtak el a svéd műkereskedelemben. Svédországban azonban a magyar művészeket nem ismerik eléggé, így ezen művek értékével, valós piaci áraival nincsenek minden esetben tisztában. Példaként meg szeretnék említeni egy esetet, amit most Stockholmban halottam. Egy illető eladott egy festményt, egy svéd aukción, melynek a valós értéke Magyarországon legalább 4-5-szöröse lett volna annak az összegnek, amelyet ő Svédországban kapott érte. Különböző is az elmúlt években egyre inkább jellemző, hogy a világ különböző tájairól egyre több magyar festmény illetve szobor kerül vissza Magyarországra. Az egykori, magyarországi műtárgyállománynak egy jelentős része ma külföldön található és gyakran egy-egy lappangó főmű felbukkanása örvendezteté meg a hazai művészeti élet szereplőit. Tavaly került például Budapestre az Egyesült Államokból Rippl-Rónai József: Kalitkás nő című, 1892-ben festett művének egy változata, amely érdekes adalékként szolgált a művészettörténeti kutatás számára is. Ezen mű is több évtizeden át a feledés homályába merült és példája nem egyedülálló.

Megragadván az alkalmat a következő néhány sorban szeretném bemutatni vállalkozásunkat. Galériánk XIX-XX. századi magyar festmények, grafikák, szobrok kereskedésével, kiállításával foglalkozik. A Nemes Galéria történetét illetően közel két évtizedes múltat tekint vissza, ennek köszönhetően mára a hazai műkereskedelem egyik vezető cégévé vált. A galéria alapítója és névadója, édesapám Ne-



Rippl-Rónai József: Fiomai kikötő



Mednyánszky László: Tátrai táj

mes Gyula, aki egykori, két belvárosi üzletében még XVII-XIX. századi műtárgyakkal, valamint bútorokkal is foglalkozott. Budán elsők között, 1994-ben nyitotta meg képek-kereskedését Városmajor Galéria néven. 1997-ben egy két-szintes, reprezentatív galériával bővült a vállalkozás a Falk Miksa utcában. A galéria fő profilja a XIX-XX. századi magyar festmények, grafikák kiállítása, adás-vétele. Az elmúlt pár évben tapasztalható gyűjtői igények változásával a galéria is szélesítette kínálatát, így a magyar klasszikusok munkái mellett a régi külföldi mesterek és az 1945 utáni két évtized munkáiból is válogathat az érdeklődő, műértő közönség. A galéria sikerének egyik kulcsfontosságú záloga, hogy jelentős szakmai háttér nyújt hiteles, pontos és megbízható információkat a gyűjtőknek a galériában felbukkanó tárgyakról. Nemcsak hazai, hanem külföldi művészettörténészek is részt vesznek a műalkotások szakvéleményezésében, művészettörténeti kutatásában.

2001-ben látott először napvilágot a Nemes Galéria évkönyve, amelyben az évről-évre újonnan felbukkanó, elvesztettnek hitt, vagy lappangó műalkotásokat volt szándékunk bemutatni és így sokak számára hozzáférhetővé tenni. A festmények, grafikák és szobrok mellett művészettörténeti tanulmányok, publikációk is helyet kaptak a kiadványban, elősegítve a magyar művészet még teljesebb megismerését és népszerűsítését. Terveink között szerepel egy olyan kiállítás-sorozat megrendezése, amely új szempontok szerint venné nagytitkot alá a magyarországi műtárgyakat.

Szolgáltatásaink közül kiemelném, hogy ingyenes értékbecsléssel és szakmai tanácsadással segítjük a hozzánk forduló érdeklődőket, akár eladóról, akár vásárlóról legyen is szó. Bizom benne, hogy hamarosan Önnek is segítségére lehetünk.

**Nemes Péter**

**Elérhetőségeink:** 1024 Budapest, Szilágyi Erzsébet fasor 3.  
1055 Budapest, Falk Miksa utca 28. Tel: +36-1-212 31 56

Fax: +36-1-212 48 26 Mobil: +36-30-933 32 19

Honlap-cím: [www.nemesgaleria.hu](http://www.nemesgaleria.hu) E-mail-cím: [info@nemesgaleria.hu](mailto:info@nemesgaleria.hu)



A Presbiteri Konferencia résztvevői

## Zavarosztatóban



Dr. Pósfay György és Molnár-Veress Pál

Az idén immár ötödik alkalommal megrendezett ún. presbiteri konferencia főként olyan egyháztörténelmi és részben dogmatikai kérdések sorát érintette, mely kérdésekről a teológián kívül csak

ritkán hallhatnak és tanulhatnak az „egyszerű halandók”. Sokszor zavart kelt a hívek között, ha azt hallják, hogy „protestáns vallás” nem létezik, de vannak protestáns egyházak. Az unitárius hívekben az kelt értetlenséget, ha meghallják, hogy sok egyház nem hajlandó őket keresztényeknek tekinteni. A reformátusok gyakran döbbennek meg azon, ha pl. az evangélikus templomokban keresztet, gyertyát, oltárt, és az oltáron „szentképeket” találnak, holott tudomásuk szerint az evangélikusok is protestánsok, mint ők maguk. Aztán már csak hab a tortán, ha az ilyen kérdésekben járatanok egyszer csak megtudják, hogy a kálvinisták ugyanazok, mint a reformátusok, hogy a lutheránusok ugyanazok, mint az evangélikusok, de hogy az evangélikus és az evangéliumi keresztény nem jelenti ugyanazt. Zavar uralkodik a fejekben az úrvacsora és a keresztség szentségeinek más-más formában történő kiszolgáltatása, de főként értelmezése terén is. Nos, az idei konferencia legalább megpróbált néhány tévhitet eloszlatni, hogy legalább presbitereink tájékozódni tudjanak e gyakran előforduló, s a leggyakrabban zavarosan értelmezett fo-



Dr. Rázmány Csaba unitárius püspök

galmak között. A téma ez volt: A reformáció kora – a protestáns egyházak kialakulása és elterjedése a magyar területeken. Dr. Pósfay György összefoglaló egyháztörténelmi előadása a reformációt megelőző eseményekről szólt: mint pl. a kelet és nyugat közötti egyházszakadásról, a valdensek mozgalmáról, Husz János és Savonarola elő-reformatori szerepéről stb. Molnár-Veress Pál széles történelmi keretbe ágyazottan a lutheri reformációról s annak magyar földön való elterjedéséről beszélt. A svájci reformációról, s ezen belül Zwingli, Bullinger, Kálvin és Béza szerepéről Dr. Hermán János tartott előadást. Végül Dr. Rázmány Csaba püspök szólt a magyar reformáció utolsó hajtásáról, s az ebből életre kelt unitárius egyházról. Az előadások bőven szolgáltattak témát a plénumon való megbeszélésre, s szinte észre sem vettük: hol a középkori teológusok bőrébe bújva érveltünk és vitáztunk, hol a szekularizált és globalizált világ felől közelítve tekintettünk önmagunkra, felekezeti vegyes és szöványhelyzetükből adódóan pedig kicsiny és törekeny gyülekezeteinkre, egyházi közösségeinkre, melyekben szolgálunk adatott.



Dr. Hermán János



Pillanatkép a konferenciáról

A háromnapos presbiteri konferencia utolsó napja egybeesett az ugyanazon a helyszínen, a németországi Holzhausenben megrendezett Európai Magyar Evangéliumi Ifjúsági Konferencia első napjával, s a legalább kilenc országból érkezett, magyar gyülekezetekben szolgáló lelkészeknek, gondnokoknak, felügyelőknek, presbitereknek és egyháztagoknak így alkalmuk nyílt arra, hogy találkozzanak azokkal, akik reményeik szerint majdan nyomdokukba lépnek. Vitathatatlan, hogy a nyugati szórványban élők számára életfontosságúak az ilyen alkalmak, az ilyen találkozások, hiszen a felgyorsult mindennapok rohanásában olykor észrevétlenül száguldunk el egymás mellett, s gyakran már csak akkor eszmélünk fel, amikor valakitől búcsúzunk, s amikor valamiről, aminek elvégzését mindeddig halogattuk, immár visszahozhatatlanul és végérvényesen le kell mondanunk. A hívő és keresztyén embernek azonban van egy csodálatos biztatása és ígérete: azt, amire már nem futja erejéből, s aminek elvégzésére ideje már kevés, azt az, aki benne elkezdte, be is fejezi, s aki őt egykor útjára indította, ugyanaz biztonságos révbe is vezeti. Nem küldi el, hanem hazavárja. Mintha ez lett volna az üzenete – az egyik konferenciát lezáró, a másikat ünnepélyesen megnyitó – istentiszte-

letnek is, melyen idősek és fiatalok együtt hallgatták az igét, együtt énekeltek és együtt imádkoztak. Minden résztvevő gazdagodhatott ismeretben, tapasztalatban, erőben és reménységben. Jó volt ismét együtt lenni, a régi barátságokat felújítani, új kapcsolatokat kötni, ismeretségeket szerezni, egyáltalán egymásra figyelni. Megbeszéltük a következő év presbiteri konferenciájának témáját is: ezúttal hitvallásainkkal szeretnénk részletesebben foglalkozni, különös tekintettel az ősegyház hitvallásaira, a reformáció egyházainak hitvallási irataira. A jövő évi presbiteri konferencia tervezett ideje: 2008 március 14–16, s a helyszín ismét Holzhausen lesz. Addig viszont lesz még egy alkalmunk találkozni, nevezetesen a Protestáns Szövetség idei közgyűlésén, amire szeptember 7–9. között a belga fővárosban, Brüsszelben kerül sor. A vasárnapi istentiszteletet követően, délután vagy estebe hajlón, avagy harmatot hullajtó halovány hajnalon ki-kí autóba ült, vonatra vagy repülőre szállt, hogy ismét szétszóródjunk a nagyvilágban. De vittük magunkkal szívünkben a biztatást: „Ne félj kicsiny nyáj, mert úgy látta jónak Atyátok, hogy nektek adja az országot!”

Molnár-Veress Pál

## Unokáink látni fogják

A Sagrada Família, avagy A Jövő Temploma a spanyolországi Katalónia fővárosának, Barcelonának legreprezentatívabb épülete, katalán nyelven a hivatalos neve: Temple Expiatori de la Sagrada Família (A szent család engesztelő temploma). Antonio Gaudí (1852–1926) mesterműve. Római katolikus bazilika, mely jelenleg is épül, s elkészülte után a világ legnagyobb bazilikája lesz. Az épület az organikus építészet mintapéldánya. A templom építésének ötlete egy gazdag barcelonai könyvkereskedőtől ered, akinek álma volt egy olyan bazilika felépítése, ahol gazdagok és szegények egyaránt imádkozhatnak. Alapítványa megvásárolt egy kéthektáros területet a város akkori egyik szegénynegyedében, melyet ma „La Sagrada Família” negyednek hívnak. Az épületet Francesc Paula de Villar tervezte, alapkövét 1882-ben tették le, s egy évvel később, 1883-ban Gaudí kapta meg a templom készítésének feladatát. Életének további részét főként ennek a munkának szentelte, élete főművének tekintette. A keleti szárny 1891 és 1900 között készült el. 1926-ban Gaudí baleset áldozata lett. A spanyol polgárháború alatt (1936–1939) a félkész épület egy részét, Gaudí modelljeit és műhelyét lerombolták. A templom nyugati szárnya 1954 és 1985 között épült. Ma is épülő tornyai közül a legmagasabb a tervek szerint 170 méter magas lesz, s a tervek szerint 2020-ban (közel 140 évvel az építés kezdete után) fejezik be. A templom jelenleg Spanyolország leglátogatottabb idegenforgalmi látnivalója, (csupán a múlt évben 2 370 000 látogatója volt). 2005-ben a *Születés kapuja* felőli homlokzatot az UNESCO a világörökség részévé választotta. Bizony sok magyar meríthetne biztatást a templomépítőktől. A Magyar Televízió egyik műemlékekkel foglalkozó műsorának címét parafrazálva, hisszük: Unokáink látni fogják!



A Születés kapuja Antoni Gaudí katalán építésze Sagrada Família bazilikáján

## Elveszett és megtaláltatott – meghalt és feltámadott! Trianonra emlékezve

„Ezt mondja az Úr: A régi dolgokat ne emlegetsetek, ne a múltakon tűnődjétek! Mert én újat cselekszem, most kezd kibontakozni, majd megtudjátok!” (És. 43: 18-19)

Jézusnak különösen fáj szülőföldjének hitetlensége azért, mert különösen szerette azt; és különösen azért szerette, mert az a föld az Ő hazája volt. Ebben a fájdalomban Jézus emberisége zokog föl: Neki hazája van és annak a vesztét siratja. Övé volt az örökkévalóság, birt az egész földdel és mégis fájón drága volt Neki egy parányi föld, rajta járó-keelő szomorú emberek, hegyeknek és halmoknak édes vonala, az anyanyelv muzsikája, átöröklött szenvedések, álmok és remények szövedéke. Kicsiny volt az Ő hazája, keményszívű és megvetett a népe, idegen a nyelve, kopár vagy egyszerű a határa, s mégis könnye hullt e haza földjére, jajja szállt felette, s fájdalom, mint egy kiterjesztett szárny, féltőn letakarta.

Nekem is van hazám: kicsiny, drága föld, parányi folt e nagy égitesten, mégis nekem drágább minden birodalmaknál és minden csillagoknál. Elhagyatott, keményszívű, ezer hibával megvert nép az enyém, mégis szeretem, szégyenét vállalom, kálváriáját magamra veszem és úgy érzem: „ha nem születtem volna is magyarnak, e néphez állanék azonnal én”. Nyelvünket csak egy tenyérnyi helyen beszéljük, mégis zenéje ott remeg legédesebb emlékeimben, imádságaim e nyelv képeitől fénylenek, Istenemmel ezen a nyelven társalgok, és magyar zsoltárok zengjenek koporsóm felett. Nekem van hazám!

Nekem nincs hazám! Jött a vihar és összetörte. Örömről siralomra fordult, és büszkeségünk gyászba öltözött; elveszett belőle az, ami legszebb része volt, és ajkán siralom kél: „jaj de árván ül a nagy népű város, olyan lön, mint az özvegyasszony; nagy volt a nemzetek között, a tartományok közt fejedelemsasszony: robotossá lön; most ott ül a népek országútján porban és hamuban, szennye a ruhája szélén; alásüllyedt, nincs vigasztalója. (Jer. siralmai 1: 1. 9.)

Nincs nép, amelyiken úgy betelt volna a próféta szava, mint rajtunk, de nincs nép, amelyet úgy vigasztalna a próféta, mint minket. Vajha figyelmeztél volna parancsolataimra! Olyan volna békességed, mint a tenger habjai (És. 48: 18). Egy rövid szempillantásig elhagytalak, de nagy irgalmassággal egybegyűjtetek; búsulásom fölbuzdultában elrejttem orcámat egy pillantásig előled, de örök irgalmassággal könyörölköl rajtad, – ezt mondja Megváltó Urad! Vigasztaljátok, vigasztaljátok népem, így szól Istenetek! Szóljatok és hirdessétek néki, hogy vége van nyomorúságának, hogy bűne megbocsátatott, hiszen kétszeresen sújtotta őt az Úr keze minden bűneiért. Egy szó kiált: A pusztában készítsetek az Úrnak utat, ösvényt egyengessetek a kietlenben a mi Istenünknek! Minden völgy fölemelkedjék, minden hegy és halom alászálljon, és legyen az egyenetlen egyenessé, és a bércek rónává. És megjelenik az Úr dicsősége... (És. 40: 1-5)

Koraszin, Bethsaida nem tért meg, Jeruzsálem megölte a prófétákat s azért ítélete elvégeztetett. Vége van az én nemzetemnek is, hacsak mássá nem lesz. A völgynek fel kell emelkednie, a halomnak alá kell szállnia, az egyenetlen legyen egyenessé, a bérc rónává: más magyarság, új magyarság, lelki magyarság támadjon! Ha ez a nép újra hívő néppé lesz, ha meghódol Isten akaratának és örök szövetségét megtartja, új élet és új föld következik el: „megépítik fiaid a régi romokat, az emberöltők alapzatait felrakod, és nevezetel romlás építőjének, ösvények megújítójának”... (És. 58: 12) Már nem kérdezem: kicsi lesz vagy nagy ez a nép; nem fontos: régi határai maradnak meg, vagy újakat von az Isten keze; az sem reám tartozik: mikor és miképpen megy mindez végbe. Reám csak az tartozik, hogy ez a nagy benső megújulás megkezdődjék, s én már kezdet lehetek. Viszem azokat, akik hozzám fűződnek: családomat, híveimet, barátaimat. Látok szemem előtt hívő népet, imádkozó népet, egy országot, amelynek Krisztus a királya, hallok egy nyelvet, amely Istent magasztalja és róla beszél; kibontakozik szemem előtt, mint egy óriási panoráma, nagy történelme egy kicsiny népnek, akin végbemegy a tékozló fiú csodája: elveszett és megtaláltatott; meghalt és feltámadott...

*Örökkévaló Istenem! Köszönöm neked, hogy magyarnak teremtetél és megengeded nekem, hogy e nép szenvedéseiben, gyászában, dicsőségében és szégyenében résztvegyek. Vallom előtted bűneinket, amelyek az én bűneim is: szívünk kemény, értelmünk balgatag, hitünk ingadozó, és a lelkünk pártos. Meghajtjuk fejünket ostorod alatt, és vezeklünk előtted.*

*De ígéreteid biztatnak. Hisszük, hogy szövetséget kötöttél velünk és atyáinkkal, és tudjuk, hogy az ég és föld megrendülhet, de ezt a szövetséget te meg nem rontod soha. Hisszük, hogy ha hozzád térünk, és te leszel egyetlen Urunk, feltámad a mi világosságunk. Könyörgök hozzád, töltsd ki Szentlelkedet erre a népre! Tartson bünbánatot bűjtöléssel, sirással és kesergéssel, és úgy térjen meg hozzád, a mi Istenünkhöz, mert könyörülő és irgalmas vagy te, késedelmes a haragra és nagykegyelmű. Vidd ezt a népet idvességes önismeretre, hogy lássa meg bűneit és gyűlölje meg; forduljon el attól, ami vesztét okozta, s tegye rá életét a te ígéreteidre. Gyomlálj ki közülünk minden pártosságot, ellened való lázadást és egymás közötti viszályt, és növeld meg a mi hitünket történelmi hivatásunkban és emberi méltóságunkban. Legyünk a te néped!*

*Kezedben van nemzetünk jövődjéje. Nem kutatjuk, mit hoz, csak te magad jöjj. Egyengetjük a te ösvényeidet és készítjük számodra az utat. Imádkozó magyarok tábora egyre nő, szentesítő öltözetükben siet a te néped a te seregyűjtésed napján. Királynak koronázzuk magunk és népünk felett a te szent fiadat, és nemzeti jövőnket, egész történelmünket odaszenteljük a Te dicsőségedre. Szánj meg és válts meg minket! Ámen.*

**Dr. Ravasz László** dunamelléki püspök  
HAZAFELÉ... c. imakönyvből (Budapest, 1925)



**SÖRÖS ÁRPÁD** (1954-01-29 Kecskemét, ref.) és **ADORJÁNI KATA** (1958-07-04 Sepsiszentgyörgy, ref.) 2007. május 12-én Malmöben házasságot kötöttek. Lelkész: Molnár-Veress Pál



**KÖBLE KRISZTINA JOZEFINA** szül. 2006-03-22 Kristianstad, Köble (szül. Székely-Varga) Zsuzsanna (1970-05-14 Magyar királyfalva, ref.) és Köble József (1954-10-08 Kolozsvár, ref.) gyermeke 2007. március 10-én Sölvesborgban a St. Nicolai-templomban megkereszteltetett. Keresztszülei: Dobos Mihály (1958-03-01 Koronka, rkat.), Dobos Erzsébet Nelli (1962-11-07 Marosvásárhely, rkat.) Lelkész: Molnár-Veress Pál

## CSALÁDI KRÓNIKA - KERESZTELÉS - - ESKETÉS -

**MANGER NIKOLETTA ÉVA** (2006-07-29 Malmö), aki Manger (szül. Márton) Éva (1969-09-25 Székelyudvarhely, ref.) és Manger György (1970-07-31 Budapest, rkat.) gyermeke, 2007. április 14-én Malmöben megkereszteltetett Keresztszülei: Muntyán Orsolya Andrea (1986-08-02, Kolozsvár, ref.), Castius Teddy (1986-05-18 Malmö, rkat.)



**BONDESSON ÁKE MARCUS** (1981-03-02 Kristianstad, ev.) és **MOLNÁR TÜNDE** (1980-04-21 Marosvásárhely, rkat.), 2007. június 2-án Sölvesborgban házasságot kötöttek. Lp. M-V. Pál



**AASE NATALIE** szül. 2006-11-03 Växjö, aki Bodoni Aase Ilona (1973-05-29, Marosvásárhely, ref.) és Aase Torbjörn (1967-05-25, Norddøl, Norvégia, ev.) gyermeke, 2007. május 5-én Lessebo-ban megkereszteltetett. Keresztszülei: Bodoni Aldenmark Emőke (1971-11-13, Marosvásárhely, ref.), Aldenmark Stefan (1973-02-11 Norrköping, Svédország, ev.) Háttal a lelkész és a nagyszülők: Bodoni János és Magda



Alvastra ciszterci kolostorának és templomának romjai egy 19. századi metszeten

## Hittérítők – ciszterciek – Északon

Svédország középső részén, a Vättem tó partján festői környezetben találjuk az egykor itt állt ciszterci kolostor, Alvastra romjait. Bár nevét és jelentőségét kissé elhomályosítja a közelben fekvő Vadstena kolostora, figyelmünket mégis érdemes Alvastrára irányítanunk, egyrészt azért, mert régebbi alapítású, másrészt pedig azért, mert míg a Szent Birgitta alapította vadstenai apáca kolostor mindvégig megőrizte svéd jellegét, addig Alvastrát az alapító ciszterciek révén, hozzánk magyarokhoz, valamivel közelebbinek érezzük. Gondoljunk csak a dunántúli Zirc ma is álló és működő ciszterci kolostorára, vagy az erdélyi Fogarasi-havasok aljában romjaiban is lenyűgöző, ciszterci alapítású kerci apátságára. Először is vizsgáljuk meg, kiket nevezünk ciszterci táknak, helyesebb és ma már elterjedtebb szóhasználat szerint cisztercieknek.

A ciszterci szerzetesrend a Nursiai Szent Benedek alapította bencés rend megreformált ága, melynek fő célkitűzése a rendre jellemző eredeti fegyelem és szellemiség visszaállítása volt. Vissza akartak térni a jámbor, istenfélő kolostori élethez, nem kívántak világi hatalom alatt élni és munkálkodni. Szent Róbert 1098 márciusában húsz rendtársával együtt indult el a franciaországi Molesme bencés kolostorából, s a Dijon-hoz közel álló Cîteaux (ejtsd: szító) vidékén egy elhagyott, zord helyen egy új szerzetes telepet hoztak létre, hogy itt, a világtól elzárva, Szent Benedek reguláját mindenben követe éljenek. Ezt az apostoli egyszerűséghez, a szegénységhez és a kétkézi munkához való visszatéréssel, az imádság és a munka egyensúlyának helyreállításával kívánták megvalósítani. 1099-ben Cîteaux (latin nevén Cistercium) irányítását Szent Alberik vette át, s vezetésével összeállítottak egy ideiglenes szabályzatot (Institutum monachorum Cisterciensium de Molismo Venientium), meghatározták a ruházat kinézetét és színét is (fehér habitus, barna, később fekete skapuláréval). Egy évvel később, 1100-ban Paszkál pápa védelmi okiratot bocsátott ki az önállóuló ciszterciek számára. További kilenc év múltán, 1119-ben (Harding) Szt. István apát idején megalkották a rend végleges szabályzatát, a Carta Caritatis-t, s ezzel – 21 évvel a Molesme-ből való elindulás után – létrejött az új szerzetesrend, a Cisterciumot követő monostorok közössége, latin nevén a Sacer Ordo Cisterciensis (rövidítve OCis).

Néhány évtizeden belül a nyugati, latin nyelvű egyház minden országában alapítottak ciszterci monostorokat Írországtól Magyarorszáig, Portugáliától Svédorszáig. Az új apátságok alapítására legkevesebb 12 szerzetest, továbbá munkástestvéreket küldtek egy kijelölt apát vezetésével. Anyamonostorukból az istentisztelethez szükséges könyveket és a legfontosabb szerszámokat vihették magukkal.

A rend arculatának és szellemiségének végleges kialakítása egy

Bernát nevű burgundiai nemeshez fűződik, aki testvéreivel, rokonival és barátaival együtt belépve a rendbe, 1115-ben megalapította Clairvaux (ejtsd: klervó) kolostorát. s a ciszterci szerzetesi élet és küldetés lényegét az Ardere et lucere! (Lángolj és világíts!) gondolatban fogalmazta meg. „Csak lángolni kevés, csak világítani hívságos semmisség. Lángolni és világítani: ez maga a tökéletesség!” – mondta Szent Bernát, hozzátéve: „Az istenszeretet mértéke a mérhetetlenség. Ha szeretetünk tárgya végtelen, nem tűr határokat. A kezdők türelmesen, a haladók szívesen hordják Krisztus keresztjét. A tökéletesek átölelik azt.”

Hogy az apátságok között a megbonthatatlan egység fennmaradjon, elrendelték, hogy a Szent Benedek eredeti szellemiségét visszaállító Carta Caritatis szabályzat (regula) legyen mindenki számára közös, és azonos módon tartásuk be azt. Az isteni officiumoknál (szertartásoknál) kötelesek voltak ugyanazokat a könyveket használni, de mindenkire azonos étkezési és öltözködési, továbbá életviteli előírások is vonatkoztak.

A ciszterciek az 1100-as évek folyamán a clunyi bencések pompájával szemben aszketikusan szigorú építészetet fejlesztettek ki, mely a szerkezetek hangsúlyozásával tört utat a gótika felé. Ezen építészeti jellegzetessége a mértani indítású szigor, mellyel a monostort és templomát minden fölösleges elemről megszabadította, s egyszerű vonalvezetéssel formázott meg mindent. Szent Bernát száműzte rendjéből az öncélúan gyönyörködtető képzőművészetet. 1135 után a templomok szentélye kápolnákkal, kápolnakoszorúval bővült, de változatlanul őrizte az aszketikus egyszerűséget. A rend egész Európában való népszerűsége és az építészeten is járatos tagjainak nagy száma révén a ciszterci építészeti sajátos stílusa elterjedt és az európai építészeti egyik lényeges meghatározójává lett.

Kezdetben a szerzetesek igen szigorú rendi szabályok szerint éltek, s belső életrendjükben elvetettek minden kényelmet és engedményt, amely ellenkezett a Regula által megkívánt szegénységgel és egyszerűséggel. Egyszerűen kiképzett, díszítésektől mentes közös helyiségben laktak, - csupán a rendfőnöknek volt saját háza. Saját kezük munkájából akartak megélni. Ezért elutasítottak minden olyan jövedelmet, járadékot, tizedet, amelyért nem ők dolgoztak meg. Táplálékukat a kétkézi munkából, azaz a földművelésből és állattenyésztésből szerezték. Ezért megengedett volt, hogy saját szükségletükre vizeket, erdőket, szőlőskerteket, legelőket, szántókat birtokoljanak a világiaktól lakott területektől távol eső helyeken, továbbá, hogy hasonlókat tartsanak. A földesurak szívesen adományoztak nekik erdős, mocsaras, homokos földeket, melyeket szorgalmas munkával termővé alakítottak: mocsarakat csapoltak, erdőt irtottak, földet műveltek és gyümölcsösöket telepítettek. Mivel a zsolozsmát mondó szerzetesek (monachi) a mezőgazdasági és a házköri munkákat csak részben tudták elvégezni, ezért laikus testvéreket is, úgynevezett konverzusokat (conversi) vettek fel, akik többnyire írástudatlanok voltak,



Alvastra romjai



és csak a kívülről megtanult imákat tudták elmondani. Ezek dolgoztak az apátságok tanyáin (a grangiákban), az apátsági műhelyekben és az építkezéseknél. Mivel a szerzetesek legfontosabb feladata az imádkozás és az elmélkedés volt, melyeket az egymást váltó szentmisék és csendesórák során gyakoroltak, a kolostoron belül elvileg mindenütt a csend uralkodott, s még a kinti munkáknál is a jelbeszédet használták.

Mindaddig, amíg elegendő számban jelentkeztek konversusok, a monostorok saját kezelésű gazdaságai adták a jövedelem jelentősebb részét. A 14. század közepére azonban számuk minimálisra apadt, és ezzel a ciszterciek gazdálkodása is lehanyaglott. Helyenként sajátos gazdasági ágak is kialakultak: Angliában a gyapjútermelés, Cîteaux birtokain, a Rajna és a Mosel vidékén borászat, másutt haltenyésztés, méhészet, almabor és sajt készítése, gabonaörlés, szénbányászat, sólepárlás stb.



*Alvastra kolostorának és templomának romjai*

Alvastra kolostorát azok a ciszterci szerzetesek alapították 1143-ban, akik a franciaországi Cîteaux anyaházból idősebb Sverker király feleségének, Ulvhild Hakansdotter királynénak a hívására jöttek Svédországba. Mivel a ciszterci szabályzat előírta, hogy egyetlen kolostor se épüljön városokban, várakban, csakis az emberekről távoli, kevésbé látogatott helyen, ezért a Vättern tó partján, az Omberg hegység lejtőin egy kivételesen szép helyet jelöltek ki számukra. A terület régebben a királyi család egyik fő szálláshelye, amolyan hatalmi központja lehetett. Ezt látszik alátámasztani az, hogy az ásatások egy feltételezések szerint hatezer évvel ezelőtti oszlopos épület maradványaira bukkantak ennek közelében. Itt építették fel tehát kolostorukat a ciszterciek, a rendre jellemző egységes tervek alapján. A templom két kápolnával épült, benne több oltárral, melyek közül a szerzetesek oltára keletre, a dolgozó testvéreké nyugatra nézett; az öregek és betegek oltárai középen álltak.

Svédországban Alvastrával párhuzamosan épült meg Nydala, majd Varnhem, Julita és Gudsberga kolostora, s a reformáció koráig még további kilenc. Svédországban tehát összesen 14 ciszterci kolostort alapítottak, de ezek között Alvastra és Nydala voltak a legjelentősebbek. Alvastra kétszer esett tűzvész áldozatául (1312-ben és 1415-ben), de mindkét alkalommal újjáépítették.

Elisabet Regner archeológusnak a stockholmi egyetemen nemrégiben megjelent „A megreformált világ” című tanulmánya szerint, a több évszázados zárt életmód után Alvastra szerzetesei lassacskán kiszélesítették kapcsolataikat a körülöttük élő világgal; az itt talált

pénzermék sokfélesége is szerteágazó kapcsolatokra utal. A kolostorba immár látogatókat is beengedtek, sőt, számukra szállást is biztosítottak az erre a célra épült vendégházban, melyben az ásatások használati tárgyakat, eszközöket, sarkantyúkat és ruhadíszeket tártak fel. Regner tanulmánya azt a hatalmas anyagot dolgozza fel, amelyet Otto Frödin archeológus és társai hagytak maguk után az 1921–1935 közötti években folytatott ásatásai nyomán. A földből összesen mintegy 50 000 tárgy és lelet került elő, s ezekből meglehetősen részletes képet lehet kapni az itt élt szerzetesek egykori életéről, kapcsolatairól.

A kolostornak a vallási és társadalmi életre gyakorolt hatása igen jelentős volt. Vallási szempontból központi szerepet játszott, s tiszteletet keltő intézmény jellegét több mint négy évszázadon át megőrizte. Az 1300-as évekig a főnemesek a kolostor díszterme ill. a kolostort a templommal összekötő keresztfolyosó alatt kiképzett sírhelyekbe temetkeztek, de a század közepétől egyre többen akartak temetkezni a kolostor templomában is, azért úgymond, hogy közelebb kerüljenek a paradicsomhoz feltámadásuk idején. Azoknak, akiknek erre lehetőségük volt, földbeli adománnyal sírhelyet vettek a kolostorban. De fizetni kellett a rendbe való belépésért is: az 1340 körüli évekből például név szerint fennmaradt „a söderköpíngi Sven, az aranyműves” emlékezete, aki sok pénzt fizetett, amikor fia belépett a szerzetesek sorába.

Elisabet Regner tanulmánya hiánypótló módon egészíti ki a már korábban ismert írásbeli adatokat, amelyek főként telexkönyvi bejegyzésekből, birtoklevelekből és végrendeletekből álltak. Ezekből kiolvasható, hogy Alvastra szerzetesei idővel egyre több földhöz jutottak, s ezeken széleskörű növénytermesztést, már-már ipari méretű termelést indítottak be. De halastavak is volt, melyben keszeget és pontyot tenyésztettek, hiszen egyik fő táplálékuk a hal volt.

Már a 13. század érezhető változásokat hoz Alvastra életében, hiszen az érdeklődés Európa-szerte az új koldulórendek: a domonkosok, ferencesek és az ágostonosok felé fordult. A középkor folyamán létesített ciszterci apátságok a reformáció kezdetéig kevés kivétellel még fennálltak, de szerzeteseik száma rohamosan fogyott.

Sokat ártott a ciszterci rend egységének az angolok és franciák között zajló ún. százéves háború (1337–1453) és a nyugati egyházszakadás (1378–1417). Ezek, ha csak közvetetten is, de a svédországi ciszterciek között is éreztették hatásukat. A reformáció előtt viszont néhány esemény közvetlenül is hatott Alvastra sorsára. 1369-ben, Alvastrától alig 20 km-re pápai engedéllyel épülni kezdett Vadstena kolostora. Építtetője a svéd királyi családdal rokon Birgitta Bengtsdotter (1303–1373), a későbbi Szent Birgitta volt, aki a kolostor építé-



*A tallinni Piritaa Szent Birgitta kolostorának romjai*



*A zirci ciszterci apátság épülete és temploma*

sére szánt területet a királyi család adományaként szerezte. Ettől kezdve a főnemesség érdeklődése egyre inkább Vadstena felé fordult, s ezt támogatták földadományokkal, de előszeretettel adták ide apácának lányaikat is. A hagyomány szerint egy ideig férjével együtt Alvastra vendége volt, s e kolostorhoz fűződik látomásainak egy része is. Egyesek szerint a Birgitta-rend szabályzata több elemet kölcsönzött Alvastra ciszterci regulájából.

Alvastra cisztercita építészete tagadhatatlanul hatással volt Vadstena-ra, ez pedig a maga során az észtországi Tallinn környéki Pirit kolostorára, melyet a vadstenai mintájára építettek, elsősorban a tallinni kereskedők hajadon lányainak és özvegyeinek. Templomát 1435-ben szentelték fel. Tallinnban már a 13. században volt egy másik apácakolostor, a ciszterciek által alapított Szent Mihály kolostor, melynek lakói többnyire Harju-Viru nemesi családjaiból származtak.

Alvastra sorsát ugyancsak befolyásolta, hogy az 1300-as évek második felére a Hanza-szövetség korlátlan gazdasági hatalommá vált Észak-Európában. Az ebből az időből a környékről előkerült számos kerámiai lelet arról tanúskodik, hogy a szigorú kolostori-szerzetesi rendszabályok meglazultak. Az egyszerűséget a drágább dolgok és felszerelések váltották fel, melyek többnyire német eredetűek voltak.

Alvastrára nézve fontos esemény volt a Kalmári Unió megalakulása is (1387), melynek során Dánia uralma alatt egyesültek a térség országai, s ez jelentős politikai és gazdasági átalakulásokat hozott magával. A Kalmári Unió akkor bomlott fel, amikor Gustav Vasa, az első igazi svéd király egy 1523-as győzedelmes ütközetben kivívta Svédország függetlenségét, és megszervezte a svéd államot.

A reformáció koráig Svédországban 14 ciszterci kolostort alapítottak, s ezek között Alvastra és Nydala voltak a legjelentősebbek. 1537-ben, amikor a skandináv országok királyi parancsra a lutheri reformációhoz csatlakoztak, minden szerzetesi közösséget eltöröltek. Gustav Vasa bezáratta a kolostorokat és tulajdonukat kisajátította, majd 1544-ben parancsot adott Alvastra kolostorának lebontására is, hogy köveit aztán Vadstena várkastélyának építéséhez használják fel. A maradék kövek egy részét az 1600-as években Per Brahe használtatta fel a Visingsö szigetén emelt Visingsborg építéséhez.

Magyarországon az első ciszterci apátság alapítására II. Géza király hívta meg a Heiligenkreuz-i szerzeteseket, akiket 1142-ben Cikádoron, királyi birtokán telepített le. III. Béla király lett azután a ciszterciek legnagyobb pártfogója. Ő alapított 1179-ben apátságot a Maros partján Egresen, 1182-ben a Bakonyban Zircen, 1184-ben a Pilis

hegy tövében és Szentgotthárdon. 1191-ben a kis pásztói monostort is a cisztercieknek adta. Imre herceg Erdélyben, az Olt partján Kercen (1202), II. Endre (András) a Szávától délre Toplicán (1208), IV. Béla, még herceggként, Péterváradon (1234) telepítette le a cisztercieket. Ugyancsak a királyi családhoz köthető a szepesi apátság alapítása a Hernád forrásvidékén (1223). Ugrin kalocsai érsek Pozsega közelében Gotón (Honest Vallis, Kutjevo), Kilit egri püspök Bélapátfalván (Bélfháromkúton) 1232-ben telepített cisztercieket. Főúri alapítású Borsmonostor Sopron vármegyében (1197). A női apátságok közül való a veszprémvölgyi, melyet eredetileg Szent István alapított görög szerzetesnőknek, s 1240-ben IV. Béla kérésére a ciszterci generális káptalan befogadott a rendbe.



*Az erdélyi Kerc cisztercita kolostorának romjai és részben ép temploma*

Az 1241–42-es tatárdúlás során több apátság szenvedett károkat, de az élet mindegyikben helyreállt. Az 1300-as évek közepétől azonban már hanyatló képet mutat a rend. 1480-ban Mátyás király kezdeményezésére 7 monostorba német ciszterciek települtek, hogy azok életét megerősítsék, de az eredmény nem volt tartós. A 16. század közepére a török előnyomulás és a reformáció hatásaként hosszú időre kialudt a ciszterci szerzetesrend élete Magyarországon.

A ciszterciek maradandó érdemeket szereztek mint hittérítők (Kelet-Porosországban), mint tanítók (Párizsban, Metzben, Toulouse-ban, Würzburgban, Oxfordban stb. voltak híres bölcsészeti és teológiai intézeteik), mint zenészek, s méginkább mint építészek, – e téren a gótika műfajában alkottak maradandót.

Hírek szerint a ciszterciek 2007-ben újból megtelepednek Svédországban, s tevékenységüket Nydala újjáépítésével kezdik.

**Pap Iván**  
Lidingö/Stockholm



*Nydala cisztercita kolostortemplomának romjai egy 19. századi ábrázoláson*

## ADALÉKOK

### a magyar emigráció történetéhez

#### Parmeniusus-emlékmű

1583-ban I. Erzsébet angol királynő Manfred Guilford tengernagyot bízta meg azzal, hogy foglalja el Újfundland szigetét (New Found Land), s tegye azt Anglia első gyarmatává. Ekkor már rég léteztek spanyol, portugál, holland és francia gyarmatok. Az admirális négy hajóval indult útnak, s az expedíció krónikásul egy tehetséges magyar fiatalembert választott, aki korábban Buda, Heidelberg és Oxford egyetemén tanult. Neve *Pais István*, latinosan Parmenius, görögösen Parmenides volt. Első magyarként így ő léphetett Amerika földjére. Szerencséjét annak köszönhetette, hogy az oxfordi egyetem könyvtárában megismert egy Hakluyt nevű történészt, aki egy zártkörű angol társaság tagja volt, s ő javasolta Guilfordnak krónikásul a magyar fiatalembert. Több napos készülődés után elindult hát a Swallow (Fecske), a Felight (Öröm), a Squirrel (Mókus) és a Golden Hind (Arany szarvas) nevű hajó, az elsőnek fedélzetén Guilforddal és Parmeniussal. Az expedíció 1583. augusztus 29-én szerencsésen elérte New Found Land szigetét, s az admirális St. John's területét birtokba véve angol gyarmattá nyilvánította a szigetet, majd dolga végeztével hazaindult. A visszafele úton azonban két hajó elsüllyedt, s velük együtt Guilford admirális és Parmenius is a tengerbe veszett. A túlélőket és néhány szerencsésen megmenekült iratot az épen maradt két hajó szállította Angliába.

1983-ban Kanada és Anglia együtt kívántak megemlékezni az esemény 400-dik évfordulójáról, s az ünnepségeket New Found Land tartomány fővárosában, St. John's-ban tervezték megtartani. Erről a tervről szerzett tudomást Prágay Dezső, az Amerikai Magyar Öregdiákok (ALUMNI) egyik akkori vezetője, s levélben kérte a kanadai belügyminisztert, hogy Parmenius magyar voltára tekintettel az ünnepség hivatalos részében a magyarok is méltó módon képviseltesse. Egyben engedélyt kért arra, hogy az ALUMNI nevében egy emléktáblát állíthasson fel Parmenius emlékére. Kanadában az a „furcsa” szokás, hogy a belügyminiszter egy egyszerű polgár levelére is válaszol. Egy év múlva elkészülhetett az emléktábla, és sor kerülhetett ünnepélyes felavatására is. A leleplezéskor a kanadai városvezetőség hivatalos köszöntése mellett beszédet mondott Prágay Dezső, e sorok írója is.



Guilford admirális és Parmenius emléktáblái New Found Land St. John's városában



Prágay Dezső

New Found Land St. John's városában a Water Street-en van egy első világháborús emlékmű, s azzal szemben, a tenger felőli oldalon, két nagyobb sziklára erősítve 1983 óta két bronz emléktábla is áll: az egyik Manfred Guilford admirális, a másik pedig Parmenius, azaz a magyar Pais István emlékére. Parmeniusról David B. Quinn és Neil M. Cheshire írt könyvet „The New Found Land of Stephen Parmenius” címmel (University of Toronto Press, 1972). Bár magam többször próbálkoztam magyarországi lapokban hírt adni róla, de a hazai média mintha legszívesebben végleg elfelejtené... Miért?

#### „Enamorados de la Libertad”

Az alábbiakban egy Kubában elhunyt '48-as magyar tábornokról adok hírt. Prágay Jánosnak hívták, Erdélyben született, nagyapám testvére volt. Fiatal koráról keveset tudunk; akkor hallunk róla először, amikor 1849-ben honvéd ezredesként Klapka tábornok oldalán Komárom híres várát védi. A világoosi fegyverletétel után a védőknek fel kellett adniuk a várat és Klapkával együtt emigrációba mentek – előbb Németországba, – Prágay onnét tovább, Amerikába. Ott levelet írt Millard Fillmore-hoz, az USA akkori elnökéhez, emigráns társainak megsegítését kérve tőle. S hogy az amerikaiak értsék, miért emigráltak, angol nyelven egy térképekkel és ábrákkal illusztrált könyvet írt a magyar szabadságharc történetéről (G. P. Putnam kiadása, 1850). A könyv New York városi könyvtárának zárolt osztályán ma is megtalálható. Prágay New Yorkban találkozott Narciso Lopez spanyol tábornokkal, aki az USA-beli német, magyar és spanyol bevándorlók-ból hadsereget szervezett Kuba spanyol uralom alóli felszabadítására. Beszereztek egy Pampero nevű vitorlást, amit átkereszteltek Libertador-nak, és titokban elindultak Kubába, melynek partjait Bahia Honda-nál érték el. A partra szállt legénység Vuelta Abajos mellett, Las Pozas faluban megütközött a spanyol hadsereggel, s bár vitézül harcoltak, a csata másnapján jött orkán eláztatta a löportartaleket, s a második ütközetben Prágay és Lopez serege vereséget szenvedett. Foglyaikat a spanyolok Afrikába, Ceuta börtönerődjébe szállították. Prágay, hogy elkerülje a megszégyenítő fogságot, föbe lötte magát. Egy kubai emigráns történész könyvében részletesen olvashatunk erről (Herminio Portell-Villa: Narciso Lopez y su epoca). A könyvben egy kép is van Prágay tábornokról, amint magyar uniformisban partra száll Kubában. A később felszabadult Kuba, Pinar del Rio egyik kórházának kertjében (Hospital del Sangre) oszlopot emelt az elesett felszabadítók emlékére. Amerikai tartózkodásom idején, 1970-ben Kubába szerettem volna utazni, hogy megnézzem az emlékoszlopot. A kubai követ magyarázatot kért látogatásom céljáról, egyúttal „eligazítást” kért az állami hatóságoktól. Több hónapi várakozás után a kubai követ válaszeleveléből megtudtam, hogy a beutazást nem tartják indokoltnak, mert Castro szerint nincs emlékoszlop és ilyen felszabadító harc sem volt.

Az emlékoszlop spanyol nyelvű szövege viszont megcáfolhatatlanul bizonyítja: „Aqui caieron el 13 de agosto de 1851 el general Juan Pragay, el Coronel Robert L. Downman y el Capitan Ildefonso Oberto, al frente de un heroico grupo de expedicionarios, que *enamorados de la Libertad*, se inmolaron por la de nuestra Patria.” Magyarul: „Itt estek el 1851. augusztus 13-án Prágay János tábornok, Robert L. Downman ezredes és Ildefonso Roberto százados egy hősi expedíciós csoport élén, akik beleszerelmesedve a Szabadságba, elpusztultak a mi hazánk szabadságáért.”

Prágay Dezső (München)



**Kellner Pál**  
1919–2007

1919. szeptember 17-én született Hegyeshalomban, egy négygyermekes család elsőszülötkeként. Nevéből ítélve a család a régmúlt időkben apai ágon is német eredetű volt. Anyja otthon németül beszélt, s míg iskolába nem került, a kis Pali anyanyelve is a német volt. Apja lutheránus, anyja mélyhitű katolikus neveltetést kapott. Amikor összeházasodtak, megegyeztek, hogy ha lányuk születik, az katolikus lesz, ha pedig fiú, az protestáns. Házasságukból aztán négy fiú született! Anyja mindvégig megmaradt katolikus hitében. (Leányára – akit a nagymama gyakran vitt el magával a misékre – mély hatást gyakorolt a díszes templom, tele szentképekkel, gyertyákkal és virágokkal, fehérbe öltözött ministránsokkal.) Szülei nagy birtokkal rendelkező jómódú gazdák voltak. Földjükön leginkább kukoricát és takarmánygabonát termesztettek, amit saját malmukban őröltek. Apja nem lelkesedett a földművelésért. Azt akarta, hogy fiai továbbképezzék magukat. Biztatására fiai közül ketten meg is kezdték felsőbb szintű tanulmányaikat; az viszont csak természetes, hogy a gimnázium mellett a fiúknak ki kellett venniük részüket a gazdaságban folyó munkából is. Az érettségi után Kellner Pál beiratkozott a Mezőgazdasági Akadémia agronómus-szakára. Még otthon volt, amikor egy bál alkalmával megismerte jövendőbeli párját, a hegyeshalmi postahivatalnál dolgozó, fiatal, barnahajú lányt, Juliát. Ismeretségükből eljegyzés lett, s ekkor történt valami: – kitört a második világháború, s a fiatal embereket be kellett vonulnia, így másfél év után félbeszakadtak egyetemi tanulmányai, de egy időre megszakadt kapcsolata jegyesével is. A katonaevek sok nehéz és felkavaró élményt hagytak emlékezetében. Az orosz frontra került, ahol

lefagyott a lába, s kis híján majdnem amputálták azt. Később gyakran emlegette: Visszaadta Isten életemet, és visszaadta egészségemet is! 1944 karácsonyán aztán elutazást kapott; az esküvőre (melyen egyetlen rokon sem lehetett jelen, s esküvői torta sem volt) katonai konvojjal mentek, s a házasságkötési szertartás hangjait a háttérből folyamatos ágyúörgés kísérte. 1944. december 28-a volt. S a háborúból még néhány hónap hátra. Aztán jött a vég, a hazatérés, feleségével az egymásra találás. Ezután hatvankét és fél évig el nem eresztették egymás kezét. Valóban csak a halál választotta el őket. Hazatérve viszont nem találta otthon édesapját: a világháborúban elesett. Édesanyja – egy mindig két lábbal a földönjáró gazdaasszony – kézbe vette a gazdaságot, s fiainak segítségével hozzáállt a háború utáni tenni valókhoz. Menyét kezdetben nem igen szívelte, mert mint mondta, Pál fia jobban tette volna, ha egy gazdag parasztlányt vesz el, s nem egy szegény postahivatalnok lányt hoz a házhoz. Később viszont megszerette őt. Az idő és a történelem közben nem állt meg, – újabb fordulat következett be: a kommunista hatalomátvitel. Egyik napról a másikra elvették mindenüket: a földet, a malmot és eszközöket elkobozták, házukat lefoglalták, s az addig kis lakásban kellett meghúzza magát. A fiúk immár kirepültek az atyai otthon meleg fészkeiből, s mindegyik megkezdte önálló életét. (Testvérei közül Henrik és Márton Kanadába került, Vilmos otthon maradt; ma már csak Márton él Kanadában.) Kellner Pál és felesége, Júlia házasságából előbb egy fiúgyermek született, aki négynapos korában meghalt. 1950. június 30-án Mosonmagyaróváron megszületett lányuk, Ilona (Duci). A fiatal Kellner Pál életének meghatározó szakasza volt, amikor a győri női kézilabdacsapat edzője lett, de közben futballozott, kézilabdázott, más sportágak iránt is érdeklődött. Még idős korában is érdekelték a sporthírek, s ebbéli érdeklődését barátaival is megosztotta. Egy három évvel ezelőtti Magyarországon megjelent emlékkönyv nevét említi és fényképét hozza, mint az egykori győri sportélet egyik számontart-

tottját. S alig múltak el a fiatal évek, valami megint közbejött – 1956. A család 1957 elején Svédországba került; az akkor 38 éves Kellner Pál előbb Tolleredben egy textilgyárban dolgozott, onnan a Separatorhoz került, mely Tumbába költözvén felvette az Alfa Laval nevet. Miután a termelés nagy részét számítógépesítették, 63 éves korában nyugdíjba vonult. Üres kézzel jötték Svédországba, de megfogták a munkát, s keményen takarékoskodtak. Ennek ellenére nem vettek házat, – kedvüket inkább az utazásban és az élet élvezetében lelték, amit nem sajnáltak maguktól. Magyarországi útjaira, az otthoni barátokkal való találkozásokra szeretettel emlékeztek. Fontos volt számukra az is, hogy a magyar emigráció életében szívvel-lélekkel részt vegyenek. Kellner Pál aktív szerepet vállalt a Magyar Protestáns Gyülekezet életében: – hosszú éveken át országos felügyelő, az Egyháztanács elnöke volt. Részt vett különféle konferenciákon, gyülekezeti napokon, rendezvényeken, a bibliaköni tevékenységben, s boldog volt, ha szoltáinkat énekelhetette. Részt vett a Stockholmi Magyar Ház Közösség munkájában, feleségével együtt szívén viselte a svédországi magyar cserkészlet ügyét, s lehetősége szerint minden kulturális rendezvényen ott volt. Hűségesen látogatta tumbai egyházközsége templomát, de szívesen járt el az Angskyrkanban tartott istentiszteletre is. Hitéről nem sokat beszélt, annál inkább cselekedetei által igyekezett keresztény mivoltáról bizonyosságot tenni. Közismerten figyelmes és nagylelkű volt: feleségével együtt támogatták a rokonságot, de még magyarországi barátaik gyemkeiket is, bár anyagilag számukra sem volt mindig könnyű helyzetük. Kellner Pál számára fontos volt a családi élet, az abban megtestesülő szeretet. Magukhoz vették feleségének özvegyen maradt édesanyját is. Család főként vagy apaként nem akart dominálni, de elvárásaihoz ragaszkodott. Elvhu, konok, szívós és kitartó ember volt. Lányának házi feladatait pontosan számon kérte, s arra biztatta őt, hogy tanulja meg a nyelvet, s képezze tovább magát. Ő maga tehetséges gazdasági szakemberként otthon érezte magát a számok világában, még ak-

kor is, amikor az időskori demencia jelei egyre gyakrabban tüntek fel nála. Az egzakt dolgok mellett szerette a harmonikus, szép dolgokat is. Szeretett kertészkedni. Éveken át volt egy háztáji hobbykertjük Albyban, majd azt feladva, lányuk muskói tanyáján segédkeztek zöldséget termeszteni, virággyásásokat rendezni, gyümölcsfákat ültetni (utóbbiak terméséből felesége kitűnő lekvárokat főzött). Fáradhatatlan volt, szeretett mozogni, sétálni és mindig lendületben lenni. A tanyára menet előbb buszoztak egy sort, majd kilométereket gyalogoltak a hétvégi házig, ott tettek-vettek egy darabig, majd újból néhány kilométer gyaloglás és buszozás következett – hazáig. Előbb felesége egészségi állapota romlott meg, később az övé is. Utolsó éveiben nagy támaszt jelentett nejének, aki különféle betegségekben szenvedett. Amikor párját a tumbai idősotthonba utalták, naponta meglátogatta őt. Nem tudott és nem akart otthon maradni, mert az egyedüllet egyre inkább nyomasztotta. Helyzete még nehezebb lett, amikor különféle betegségek sújtották, s a végén már a járás is gondot okozott neki. Amikor maga is az idősotthonba került, végtelen örömmel töltötte el, hogy újból feleségével lehet együtt. Az utolsó időben viszont már ő volt az, aki párja segítségére szorult, s ez a tudat láthatóan zavarta őt. A demencia elviselhetlenné vált számára, ami egyénisége megváltozását is magával hozta, de főként rákos betegségének elhatalmasodása miatt érezte egyre inkább úgy, hogy ereje végképp elhagyja. Végül csendesen megtért Teremtő Urához. A gyászszertartásra 2007. június 18-án, a tumbai templomban került sor. Gyülekezetünk képviselői egy olyan embertől búcsúznak, aki az úttörőkhöz tartozott, aki egy házi közösségünk alapjainak lerakásánál, tartópilléreinek megszilárdításánál, az épület egészének elkészítésénél jelen volt, majd éveken át annak örüllója is lett. Kérjük Istent, bocsássa meg emberi gyarlóságainkat, hogy nem tudtuk időben és érthetően kifejezésre juttatni: szerettük és becsültük őt, s őszintén nagyra értékeltük mindazt, amit közösségünkért tett. Emléket kegyelettel őrizzük. Isten adjon neki örök békeséget!



A Magyar Gyülekezeti Otthon, s a mögötte elterülő virágos rét is őrzi Kellner Pál lányomát



**Incze Imre**  
1949–2007

1949. december 4-én született Középján, Incze József és Szöcs Lujza egyedüli gyermekeként. Hat hónapos volt, amikor apja elhagyta társát, így édesanyja a gyermekkel együtt hazaköltözött szüleihez. Az elemi iskola elvégzése után elkerült Kézdivásárhelyre, a Mezőgazdasági iskolába, majd a négyéves Állategészségügyi technikumban szerzett diplomát. Közvetben végzettségének megfelelő munkakörbe került. 1974-ben megismerkedett László Ibolyával, akivel házasságot kötött, s már együtt költöztek Sepsiszen győrgyre, ahol a helyi Húsiipari Vállalatnál dolgozott. Házasságukból két gyermek született: Attila (1975) és Ildikó (1977). Az időközben főtárgatóvá vált hazai légkörben bizonytalanul érezve családjá jövőjét, 1989 augusztusában a zöld határon átszökve Magyarországra távozott, hogy majd Svédországba folytassa útját, de útiómány hiányában tervét nem sikerült megvalósítani. 1990-ben felesége kerekedett útnak két gyermekükkel, egyenesen Svédországba, ahol további két évet kellett vámiuk arra, hogy a sok-sok viszontagságot megélt és nehéz körülmények között tengődő családapát viszontláthassák. Csak ezután kezdhették újból, szinte a semmiből egy új életet építeni. Nagyon sokat dolgozott, küzdött, hogy családjának minden meglegyen. Szakmájában nem tudott elhelyezkedni, ezért különböző helyeken vállalt munkát; utoljára Löddeköpingében, a Bauhasnál dolgozott elárusítóként. 2004-ben válpanaszokkal betegállományba, majd 2006 december 30-án tüdőrákkal kórházba került. Az orvosok minden próbálkozása ellenére immár nem tudtak rajta segíteni. Fájdalmait nagy türelemmel viselte, s élt a reménnyel, hogy talán mégis sikerül visszaszereznie egészségét. Bizott abban, hogy sok-

sok éves kemény küzködésel itt az idegenben megteremtett új otthonában élvezni tudja majd munkája gyümölcsét szerető családja körében. Nagyon várta, hogy Ildikó lányától megszülessen első unokája, s ő boldog nagyapa lehessen. 2007 április 9-én az Úr magához szölitotta. Temetésére április 27-én a dél-svédországi Kävlinge sírkertjében került sor. Fájdalommal búcsúztak tőle családtagjai, hozzátartozói, rokonai, egyik öri munkatársai, barátai, ismerősei és szomszédai, magyarok, svédek és mások, az egész gyászisztességet tevő gyülekezet. Isten adjon neki örök békességet!



**Tomsits Károly**  
1927–2007

1927. augusztus 26-án született Pápasalamonban, a Somlóhegy északi oldalán, a Dunántúlon. Gyermek- és ifjúkora a második világháború idejére és az azt követő évekre esik. Iskoláinak elvégzése után Tomsits Károly elajátította a szabómesterséget, s gyakorlatilag ez bizosította számára a megélhetést egész életén át. Már inasévei alatt Pápara került, s ott is merite meg Bajai Rozáliát, akit 1952-ben feleségül vett. Házasságukból három gyermekük született: Károly, Marianna és Ildikó. Az 1956-os magyar forradalom leverése után - szeretett családját hátrahagyva - külföldre, Svédországba távozott, s ott igyekezett egy új életet kezdeni. 1969-ben sikerült az ott honnagytakkal újból egy családi kötelékbe kerülnie, s 13 év után újból házasságra lépett szeretett feleségével. Szakmájában fardhatatlanul és boldogan, megbecsüléstől övezetten dolgozott. Egyre bővülő családjában, gyermekeiben és unokáiban örömet és boldogságot lelt. Időskorára fellépő betegsége szakította el szeretteitől. Temetésére 2007. május 4-én, a Västra Frölunda-i temetőben került sor. Emlékét kegyelettel örizzük. Isten velünk, viszontlátásra!



**Gajnok (Ambrus) Rozika**  
1955–2007

1955. február 3-án született Délvidéken, a Pancsova melletti Hertelendifalván (Vojlovicán), Ambrus József és Anna gyermekeként. 1957-ben született fiútestvére, Józsi, akivel együtt nevelkedett. Hertelendifalva lakói a 19-20. század fordulóján Bukovinából ide telepített bukovinai székelyek leszármazottai, többségükben reformátusok. Rozika már gyermekkorától megismerkedett a népcsoport kivételesen gazdag kultúrájával, ritka népdalival és a régműtől hozott szokásaival. Iskoláit is itt kezdte el, majd a család Svédországba településével külföldön folytatta azokat. 1973-ban házasságot kötött a kórogyi születésű Gajnok Istvánnal; házasságukból három gyermek született: István (1975), Dávid (1978) és Karola (1983). Az idegen környezetben fellazuló emberi kapcsolatok következtében 1996-ban 23 évi házasságuk felbomlott. Volt férjét 2005. május 6-án temettük Halmstadban. A délszláv háborúk kitörésétől kezdve már nem járhatott haza, pedig mindig szeretett utazni: ez év júniusában lányával, Karolával terveztek Prágába, majd Horvátországba látogatni, s tervezte, hogy egyszer meglátja a svéd fővárost, Stockholmot is, ahova még nem volt alkalma eljutnia. Nagyon szerette a társaságot, szeretett énekelni és táncolni, s táncot oktati. Szívesen járt a Magyar Klubba régi és új ismerősökkel együtt lenni, néhány kedves órát eltölteni. Mindenki szerette, hiszen egész lénye mindig jókedvet sugárzott, s egész gondolkodásmódja pozitív volt. Szívvel-lélekkel bekapcsolódott a halmstadi magyar protestáns gyülekezet életébe is, ahol éveken át presbiteri tisztséget viselt. Gyermekeit nagyon szerette, s kitűnő főztjével sokakat megörvendztetett. Az utóbbi két évben élettársával, az iraki származású Ahmeddel igaz bol-

dogságban élt. A nemrégiben szerzett háztáji kertjükben még együtt ültették el a palántákat, a virágmagvakat, hogy majd a nyár jöttén együtt örülhessenek a természetnek, a virágok színpompájának. Április 8-án, húsvét vasárnapján tragikus autóbaleset áldozata lett. Lánya, Karola is életveszélyes állapotban került kórházba. Gajnok (Ambrus) Rozikától 2007. május 9-én búcsúztak árván maradt gyermekei, szülei, élettársai, rokonok, barátok, ismerősök, a halmstadi magyarok népes tábora, egyesületi és gyülekezeti tagok egyaránt. Emlékét kegyelettel örizzük. Isten adjon neki örök nyugodalmat!



**Novelly (Csúcs) Julianna**  
1911–2007

1911. május 8-án született Tasnádon. Kilenccgyermekes családban nőtt fel, varrónőnek tanult. 23 éves korában férjhez ment Novelly Sándorhoz, és Nagyváradra költöztek. Házasságukból két gyermek született: György és Annamária, akiket nagy szeretettel nevelt, hiszen számára az első mindig a család volt. Édesapja halála után maga mellé vette özvegy édesanyját, akit annak haláláig gondozott. 1981-ben férje halálával maga is özvegy maradt, majd beteg nővérét ápolta hosszasan, hűségesen. 1990-ben fiával együtt meglátogatta Svédországban élő lányát, s a végleges itartózkodás mellett döntöttek. 2001-ben elveszítette György fiát. Élete végéig lányánál élt, ahol 2007. május 5-én hunyt el. Ezen a napon még összegyűlt a család, hogy megünnepelje közelgő 96-dik születésnapját, s búcsút vegyen tőle, mielőtt szemeit örökre lehunyná. Gyászolja szerető családja: lánya Ani, veje Zsolt, menyé Jutka, unokái Viktor, Krisztián és felesége Babi, Zsolt fiai Patrik és Andris családjaikkal, valamint a jönköpingi magyar közösség. Temetésére május 18-án került sor. Isten békessége kísérje az örökkévalóságban!

# ISTENTISZTELETI NAPTÁR

2007. AUGUSZTUS - DECEMBER



## AUGUSZTUS

03-12 TÁNGAGÄRDE Anyanyelvi tábor

## SZEPTEMBER

07-09 BRÜSSZEL Protestáns Szövetség Konferenciája

15	12:30	VÄXJÖ	Johannesgården	(Demeter J.)
	18:00	SÖLVESBORG	S:t Nicolai kyrkan	(Demeter J.)
16	11:00	LJUNGBY	Szent István templom	(Demeter J.)
	16:30	JÖNKÖPING	S:t Franciscus kat.kka	(Demeter J.)
21	18:00	BORÅS	Hässleholmskyrkan	(Demeter J.)
22	12:30	HELSINGBORG	EFS-kyrkan	(Demeter J.)
	16:00	MALMÖ	Stadionkyrkan	(Demeter J.)
23	12:30	HALMSTAD	Andersbergskyrkan	(Demeter J.)
	17:00	GÖTEBORG	S:t Jakobs kyrkan	(Demeter J.)
29	12:30	VÄSTERÅS	Ansgarskyrkan	
	16:00	ESKILSTUNA	Tomaskyrkan	
30	11:00	STOCKHOLM	Franska Ref.Kk.	

## OKTÓBER

06	12:30	VÄXJÖ	Johannesgården	úrvacsora
	18:00	SÖLVESBORG	S:t Nicolai kyrkan	úrvacsora
07	11:00	LJUNGBY	Szent István templom	úrvacsora
	16:30	JÖNKÖPING	S:t Franciscus kat.kka	úrvacsora
12	18:00	BORÅS	Hässleholmskyrkan	úrvacsora
13	12:30	HELSINGBORG	EFS-kyrkan	úrvacsora
	16:00	MALMÖ	Stadionkyrkan	úrvacsora
14	12:30	HALMSTAD	Andersbergskyrkan	úrvacsora
	17:00	GÖTEBORG	S:t Jakobs kyrkan	úrvacsora
20	12:30	VÄSTERÅS	Ansgarskyrkan	úrvacsora
	16:00	ESKILSTUNA	Tomaskyrkan	úrvacsora
21	11:00	STOCKHOLM	Fr.Ref.Kk.	úrvacsora
25-28		SOPRON	450 éves a Berzsényi Dániel Ev. Liceum	

## NOVEMBER

10	12:30	VÄXJÖ	Johannesgården
	18:00	SÖLVESBORG	S:t Nicolai kyrkan
11	11:00	LJUNGBY	Szent István templom
	17:00	GÖTEBORG	S:t Jakobs kyrkan
16	18:00	BORÅS	Hässleholmskyrkan
17	12:30	HELSINGBORG	EFS-kyrkan
	16:00	MALMÖ	Stadionkyrkan
18	12:30	HALMSTAD	Andersbergskyrkan
	16:30	JÖNKÖPING	S:t Franciscus kat.kka
24	12:30	VÄSTERÅS	Ansgarskyrkan
	16:00	ESKILSTUNA	Tomaskyrkan
25	11:00	STOCKHOLM	Franska Ref. Kyrkan

## DECEMBER

01	13:00	TALLINN	Toomkirik	úrvacsora
02	13:00	HELSINKI	Alppila-templom	úrvacsora
08	12:30	VÄXJÖ	Johannesgården	úrvacsora
	17:30	SÖLVESBORG	S:t Nicolai kyrkan	úrvacsora
09	11:00	LJUNGBY	Szent István templom	úrvacsora
	16:30	JÖNKÖPING	S:t Franciscus kat.kka	úrvacsora
14	18:00	HALMSTAD	Andersbergskyrkan	úrvacsora
15	12:30	HELSINGBORG	EFS-kyrkan	úrvacsora
	16:00	MALMÖ	Stadionkyrkan	úrvacsora
16	13:00	TÁNGAGÄRDE	Gyül. Otthon	úrvacsora
22	12:30	VÄSTERÅS	Ansgarskyrkan	úrvacsora
	16:00	ESKILSTUNA	Tomaskyrkan	úrvacsora
23	17:00	GÖTEBORG	S:t Jakobs kyrkan	úrvacsora
25	11:00	STOCKHOLM	Franska Ref. Kyrkan	úrvacsora

## A TEMPLOMOK ÉS MÁS ISTENTISZTELETI HELYEK CÍMEI

BORÅS	Hässleholmskyrkan	Våglångsgatan 3
ESKILSTUNA	Tomaskyrkan	Stenbygatan 4
GÖTEBORG	S:t Jakobs kyrkan	Parkvägen 4
HALMSTAD	Andersbergkyrkan	Grönevångstorg
HELSINGBORG	EFS-kyrkan	Bruksgatan 27
JÖNKÖPING	S:t Franciscus kat.kyrk.	Toraplan
LJUNGBY	Szent István templom	Bolmstadsvägen 21
MALMÖ	Stadionkyrkan	Stensjöatan 1
SÖLVESBORG	S:t Nicolai kyrkan	Köpmansgatan 1
STOCKHOLM	Franska Ref. Kyrkan	Humlegårdsatan 13
TÁNGAGÄRDE	Gyülekezeti Otthon	Äspered felé (40-es útról)
VÄSTERÅS	Ansgarskyrkan	Pettersbergsgatan 32
VÄXJÖ	Johannesgården	Paradvägen 4

**Figyelem!** Az itt közölt időpontok rajtunk kívülálló okok miatt változhatnak, ezért kérjük, az esedékes istentisztelet előtt szíveskedjenek a gyülekezeti felügyelőknél, vagy internetes honlapunkon ([www.keve.se](http://www.keve.se)) tájékozódni.

A nyári szünidőben kísérrjen Mindannyiatokat Isten védő karja, gazdag áldása!



Színes ablakfestmények a barcelonai Sagrada Família bazilika már elkészült templomhajójában

új kéve

ISSN 1400-8998

A Svédországi Magyar Protestáns Egyházi  
Közösség lapja – Az Északon élő magyarok  
ökömikus fóruma  
(Ungerska Protestantiska Samfundets tidning  
Ungramas ekumeniska forum i Norden)

Megjelenik negyedévente – évi 4 szám  
(Utkommer kvartalsvis – 4 nr per år)

**Nr. 2, árgâng XV. évfolyam 2. szám  
Juni 2007 június**

Felelős kiadó (Ansvarig utgivare)  
**a Protestáns Egyháztanács (Kyrkoråd)**

Szerkesztő (Redaktör)  
**Molnár-Veress Pál**

Granövågen 126  
S-151 64 Södertälje / Stockholm/  
Telefón/Fax: +46-(0)8-550 160 66

**E-mail: [ujkeve@keve.se](mailto:ujkeve@keve.se) (Új cím!)**  
**Honlap (Websida): [www.keve.se](http://www.keve.se)**

Nyomda (Tryckeri):  
KGM Datadistribution AB  
Göran Lönn Dahl, VD  
Tel: +46 8 726 56 01  
e-mail: [goran@kgm.se](mailto:goran@kgm.se)  
<http://www.kgm.se>

Példányszám (Upplaga)  
1 000

Egyházfenntartási járulékot vagy  
támogatást fizető tagjainknak  
a lapot ingyen küldjük.  
A közösségünkhöz nem tartozó, de az  
Új Kéve iránt érdeklődő olvasóinkat  
kérjük, tájékoztatásért forduljanak Pap  
Iván országos pénztárosunkhoz:  
181 30 LIDINGÖ, Frisksportarvägen 2  
Tel: 08-731 83 60 Fax: 08-731 08 28

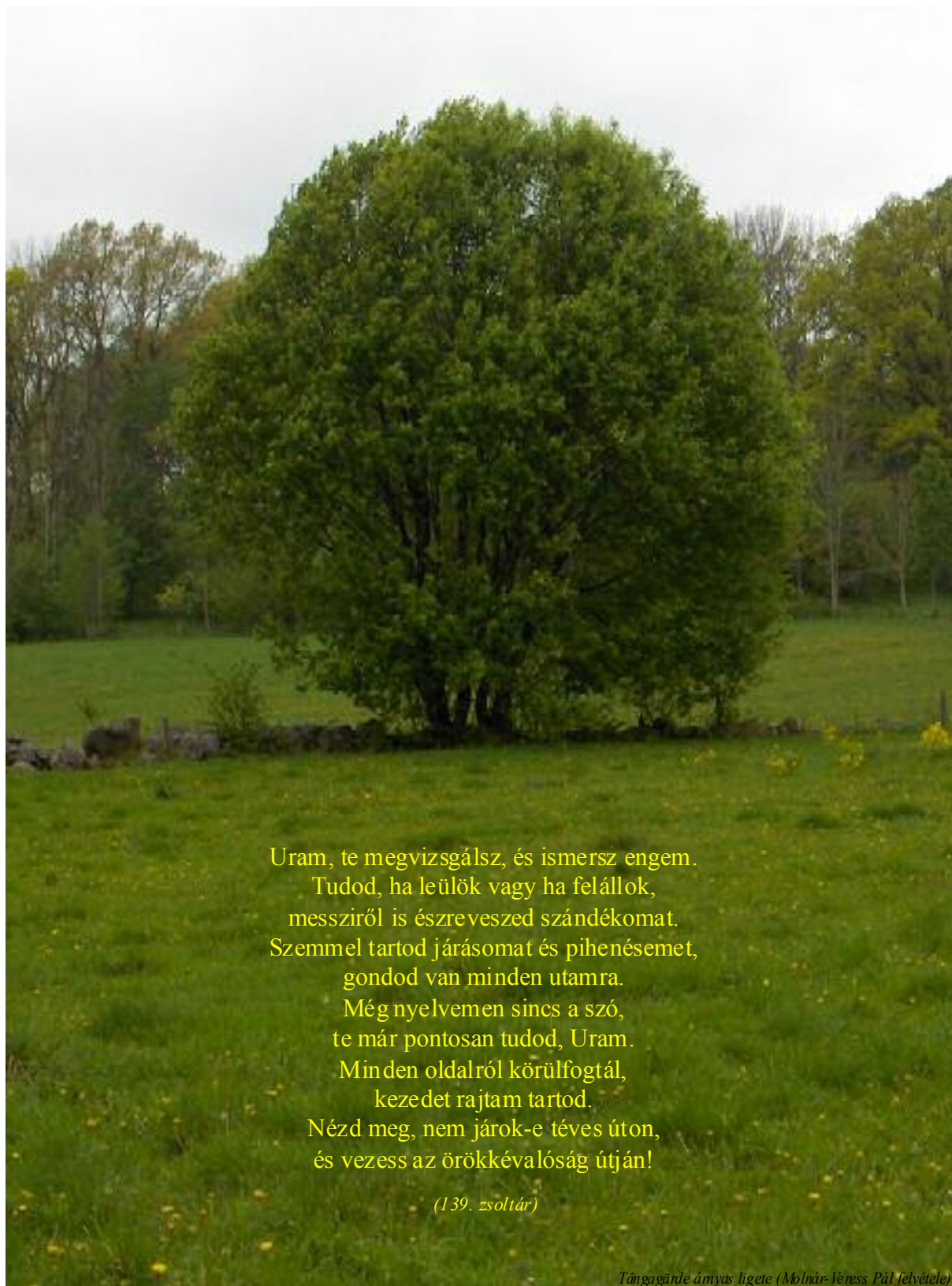
Plusgiro számlaszámunk:  
**Ungerska Protestantiska Samfundet**

**Plusgiro 602047-3**

**MÁS ÉSZAKI/BALTI ORSZÁGOKBAN  
ÉLŐ MAGYAR GYŰLEKEZETEK  
MEGBÍZOTT VEZETŐI**  
(Ászögátata alkalmanként meghívott lelkész végző)

**ÉSZTORZÁG – Tallinn / Tartu**  
**BÁN ISTVÁN**  
EE-50013 TARTU Põhla 13-1  
Tel: +372-740 54 55 Mobil: +372-506 96 42

**FINNORSZÁG – Helsinki / Turku**  
**NAGY GÁBOR**  
SF-10300 KARJAA Kauppiaankatu 32  
Tel: +358-19231242 Mobil: +358-409607559



Uram, te megvizsgálász, és ismersz engem.  
Tudod, ha leülök vagy ha felállok,  
messziről is észreveszed szándékomat.  
Szemmel tartod járásomat és pihenésemet,  
gondod van minden utamra.  
Még nyelvemen sincs a szó,  
te már pontosan tudod, Uram.  
Minden oldalról körülfogtál,  
kezedet rajtam tartod.  
Nézd meg, nem járok-e téves úton,  
és vezess az örökkévalóság útján!

*(139. zsoltár)*

*Támgárdé anyas ligete (Molnár-Véress Pál felvétele)*